

Михайло Фейса

ПРАВОПИС РУСКОГО ЯЗЫКА

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

НОВИ САД

2019

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВИМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ОДСЕК ЗА РУСИНИСТИКУ

За издавача

Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш

Рецензенти:

проф. др Јулијан Рамач

мр Гелена Медеши

мр Ксенија Сегеди

ISBN

978-86-6065-520-4

URL

<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2019/978-86-6065-520-4>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.161.25'354

ФЕЙСА, Михайло, 1957-

Правопис руског језика [Електронски извор] / Михайло Фейса. - Нови Сад :
Филозофски факултет, 2019. - 66 стр.

ISBN 978-86-6065-520-4

а) Русински језик - Правопис
COBISS.SR-ID [329095943](#)

ЗМІСТ

1. РУСКЕ ПИСМО.....	5
2. ГЛАС, ФОНЕМА И АКЦЕНТ	6
3. ГЛАСОВО ПРЕМЕНКИ	7
3.1. Гласово пременки хтори не виволую пременку консонантох	7
3.2. Гласово пременки хтори виволали пременку консонантох	8
3.3. Гласово пременки хтори виволали пременку вокалох	10
4. ПИСАНЄ ПРЕФИКСОХ И СУФИКСОХ	11
4.1. Писанє префиксох	11
4.2. Писанє суфиксох	11
5. ПИСАНЄ ВЕЛЬКЕЙ И МАЛЕЙ БУКВИ.....	14
5.1. Особни мена.....	15
5.2. Мена животиных и подобох зоз уметніцких ділох.....	16
5.3. Мена народох, державох, административних єдинкох и под.	16
5.4. Назви населеньох, улїцох и їх жительох.....	17
5.5. Географски и астрономски назви	17
5.6. Назви институцийох, организацийох, манифестацийох и под.	18
5.7. Назви шветох, историйних збуваньох и рухох	19
5.8. Назви кнїжкох, часописох, уметніцких ділох, документох и под.	19
5.9. Назви продуктох и фабричних моделох	20
5.10. Назви предметох хтори ше уча	20
5.11. Указованє почитованя и чесци.....	20
5.12. Визначованє з велькими буквами	20
6. ПИСАНЄ СЛОВОХ ВЄДНО И ОКРЕМЕ	22
6.1. Меновніки	22
6.2. Прикметніки	26
6.3. Заменовніки	27
6.4. Числовніки	27
6.5. Дїєслова.....	28
6.6. Присловніки.....	29
6.7. Применовніки	30
6.8. Злучніки	30
6.9. Словка.....	30

6.10. Викричніки.....	31
7. ПИСАНЄ ДАСДНИХ ЗАКОНЧЕНЬОХ ПРЕМЕНЛЇВИХ СЛОВОХ.....	33
7.1. Меновніки	33
7.2. Прикметніки	37
7.3. Заменовніки	38
7.4. Числовніки	39
7.5. Дієслова.....	39
8. СКРАЦЕНЯ	43
9. ИНТЕРПУНКЦІЯ	47
9.1. Точка.....	47
9.2. Запята.....	48
9.3. Точка зоз запяту	50
9.4. Два точки.....	51
9.5. Три точки	51
9.6. Смужка	51
9.7. Смуга	52
9.8. Зукоса смужка.....	53
9.9. Заградзєня	54
9.10. Наводніки	55
9.11. Знак питаня	56
9.12. Викричнїк.....	56
9.13. Апостроф.....	56
9.14. Гвиздочка	57
9.15. Суперскрипти и субскрипти.....	57
9.16. Стрелка.....	57
9.17. Знак єднакосци	58
9.18. Поинти.....	58
9.19. Тилда	58
10. ХАСНОВАНЄ ИТАЛИКА И РОЗМАКНУЦА	59
11. ПРИСПОДОБЕНЕ ПИСАНЄ.....	60
11.1. Писанє менох/назвох зоз сербского языка и на сербски язык	60
11.2. Писанє менох/назвох зоз англійского языка и на англійски язык	61
12. ДЗЕЛЄНЄ СЛОВОХ НА КОНЦУ ШОРИКА	62
Слово о <i>Правопису руского языка</i>	63

1. РУСКЕ ПИСМО

Писмо руского языка *кирилка / кирилица*. Ёй творителе нашлідніки Кирила и Методия, а писмо наволане по Кирилови. Кирилка настала концом 9. або початком 10. вику.

За систему и утвердзени ряд буквох существуете термин *азбука*, хтори походзи од назви перших двох славянских буквох – аз (А) и буки (Б).

Руску кирилку творя 32 букви.

Вельки букви: А, Б, В, Г, Г, Д, Е, Є, Ж, З, И, Ї, Й, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ю, Я, Ъ.

Мали букви: а, б, в, г, г, д, е, є, ж, з, и, ї, й, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, ъ.

Писани (италик) вельки букви: *А, Б, В, Г, Г, Д, Е, Є, Ж, З, И, Ї, Й, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ю, Я, Ъ*.

Писани (италик) мали букви: *а, б, в, г, г, д, е, є, ж, з, и, ї, й, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, ъ*. Треба наглашиц же ше писани мали букви *п* и *т* пишу *п* и *т*, а не (под уплівом сербского языка) *п̄* и *т̄*.

2. ГЛАС, ФОНЕМА И АКЦЕНТ

2.1. Глас найменша звукова єдинка. Не кажди глас фонема, т. є. не ма кажди глас функцію розликованя значеня слів. Фонема то лєм тот глас хтори ма семантично-диференціальну функцію.

У руским языку єст 32 фонемы. Медзи нїма 5 вокали и 27 консонанти. Представиме их зоз азбуку и медзинародну фонетску абечеду (у зукосих заградзеньох).

Вокали: *a /a/, e /e/, u /i/, o /o/, y /u/.*

Консонанти: *б /b/, п /p/, д /d/, т /t/, г /g/, к /k/, дз /dz/, ц /c/, дж /dž/, ч /č/, дь /dʲ/, ть /tʲ/, в /v/, ф /f/, з /z/, с /s/, ж /ž/, ш /š/, г /h/, х /x/, ь /j/, л /l/, ль /lʲ/, м /m/, н /n/, нь /nʲ/, р /r/.*

Кед поровнаме руску азбуку и медзинародну фонетску абечеду обачуєме же пейц руски фонемы (*/dž/, /dʲ/, /tʲ/, /lʲ/, /nʲ/*) зазначени зоз двома буквами – *дж, дь, ть, ль, нь*. З другого боку, пейц букви (*я, є, ї, ю, ъ*) уключую два фонемы – */ja/, /je/, /ji/, /ju/, /šč/.*

Треба визначиц же *я, є, ї, ю* (за розлику од *ъ* хторе вше настава зоз *ш* и *ч*) не наставаю лєм зоз комбинованьом консонанта *й* зоз вокалами *а, е, и, у*, але и зоз комбинованьом змегчаних консонантох *д, т, л, н*, чийо змегчанє представене з мегким знаком (*ь*), зоз вокалами *а, е, и, у*. То значи же букви *я, є, ї, ю* покриваю два фонологийни комбинації:

я – 1. й+а; 2. ь+а	одн.	1. /j+a/; 2. /ʲ+a/
є – 1. й+е; 2. ь+е	одн.	1. /j+e/; 2. /ʲ+e/
ї – 1. й+и; 2. ь+и	одн.	1. /j+i/; 2. /ʲ+i/
ю – 1. й+у; 2. ь+у	одн.	1. /j+u/; 2. /ʲ+u/

Кед ше єдна фонема вигваря розлично, у зависносци од позиції у слове, стретаме ше зоз алофонами. Наприклад: *в* у слове *вериц* ма позиційну варианты у *в* у слове *поровнац*, або *й* у слове *його* ма позиційну варианты у *й* у слове *край*.

2.2. Акцент (наглашка) у дво-, тро- и вецейскладових слів на предостатнім складу (*ма́ма, вирéкнутц, гіга́нтски, председа́тель, пречувствитéльны, организо́вац*). Место акцента ше у истим слове меня зависно од форми слова (*Г. председа́теля, Г. пречувствительно́го, дієприкм. организова́ни*).

Кед єдноскладови применовнік або слівко *не* предходза єдноскладовим слівом, акцент преходзи на применовнік, односно на слівко *не* (*до́ нас, у́ вас, зо́з сна; не́ знал, не́ твой, не́ єй*).

Од тих основних правилох єст и даскельо одступаня:

а) у експресивней бешеди акцент дакеди на першим складу (*вон лєм у́прекосци, ба́яко*);

б) у експресивней бешеди перфектово форми маю акцент на остатнім складу (*пошо́л, пошла́, пошло́, пошли́*);

в) при меновнікох виведзених зоз интернациональным суфиксом *-зм* акцент на остатнім складу (*антифаши́зм, германі́зм, глоба́лізм*); кед ше похаснує суфикс *-изем* акцент на предостатнім складу (*антифаши́зем, германі́зем, глоба́лізем*);

г) при заменовнікох и присловнікох виведзених зоз суфиксом *-шик* акцент звичайно остава на складу на хторим ше находзи и кед тоти слова без суфикса (*хто́бришик, чийо́гошик, ке́дишик*);

г) присловнічки вирази *перши раз* и *остатні раз* вигваряю ше як єдна цалосц, з акцентом на складох *ши* и *ні*.

3. ГЛАСОВО ПРЕМЕНКИ

3.1. Гласово пременки хтори не виволую пременку консонантох

3.1.1. Виєдначованє консонантох по дзвонкосци ше не одражує у писаню. Зоз 27 консонантох 20 ступаю до парох по основи дзвонкосци и недзвонкосци. До одношеня дзвонки – недзвонки ступаю: б – п, д – т, дь – ть, г – к, з – с, ж – ш, в – ф, дж – ч, дз – ц, г – х (одн. /b/ – /p/, /d/ – /t/, /d`/ – /t`/, /g/ – /k/, /z/ – /s/, /ž/ – /š/, /v/ – /f/, /dž/ – /č/, /dz/ – /c/, /h/ – /x/). До того одношеня не ступаю 7 сонанти, хтори тиж дзвонки: л, ль, н, нь, р, ѝ, м (одн. /l/, /l`/, /n/, /n`/, /r/, /j/, /m/).

Кед ше у єдним слове найду два консонанти хтори неєднаки по дзвонкосци, вєц ше перши виєдначує спрам другого. Тото виєдначованє ше при писаню занєдбує, т. є. не пише. Прето пишеме *дробчиц, заградка, лабка, ложка, кнїжка, председатель, розпуциц, бежце, будзце* и попри тим же вигваряме *дропчиц, загратка, лапка, лошка, кнїшка, претсидатель, роспуциц, бешице, буцице* (одн. /dropčic/, /zahratka/, /lapka/, /loška/, /kn`iška/, /pretsidatel`/, /rospuščic/, /bešce/, /busce/).

До виєдначованя по дзвонкосци приходзи и кед ше на концу єдного слова найдзе дзвонки консонант, а на початку наступного слова недзвонки. Наприклад, пишеме *пред поладньом, зрѳб то, зоз пойда* и попри тим же ше тоти синтагми вигваряю *прет поладньом, зрон то, зос пойда* (одн. /pret poladn`om/, /zrop to/, /zos pojda/).

Дзвонкосц консонантох ше траци и на концу слова пред паузу та пишеме *прешол го зуб и принєсол нож* гоч ше чує *прешол го зуп* и *принєсол нош* (одн. /prešol ho zur/, /prin`esol noš/).

Недзвонки консонант здобува дзвонкосц пред дзвонким консонантом (*рушме, учме ше, принєш води, нач ми то?*; одн. /rušme/, /udžme še/, /prinjež vodi/, /nadž mi to/) и на концу слова пред вокалом наступного слова (*бул як и други, брат и шестра*; одн. /bul jag i druhi/, /brad i šestra/).

У даскелїх случайох, кед слово о нашлїдзених пременкох, виєдначованє по дзвонкосци ше и пише: *ягда* (< як + да), *ягод* (< як + од), *зме* (< сме), *свадзба* (< сват + ба), *єгз-* (< екс < ex-) у *єгзекуция, єгземплар, єгзотика* и др.

3.1.2. Виєдначованє консонантох по мєгкосци ше не одражує у писаню:

а) консонанти д, т, л, н ше пред мєгкими д`, т`, л`, н` змєгчую до д`, т`, л`, н` (*мутлянка, дотля, полнїц, началнїк, андя, контя* вигваряю ше /mut`l`anka/, /dot`l`a/, /pol`n`ic/, /načal`n`ik/, /an`d`a/, /kon`t`a/);

б) консонант н ше пред дж, ч, ш змєгчує до н` (*канджурка, коминчок, раниш* вигваряю ше /kan`džurka/, /komin`čok/, /ran`ši/);

в) консонант л ше пред суфиксним ч змєгчує до л` (*столчок, колчок* вигваряю ше /stol`čok/, /kol`čok/).

Виєдначованє консонантох по мєгкосци ше винїмково одражело на писанє у словох *Ганьча, рекельче, кольче*.

3.1.3. Виєдначованє консонантох по месце и способе творєня ше тиж не одражує у писаню. Консонанти ше по месце творєня дзєля на: гамбово (двогамбово б, п, м и зубно-гамбово в, ф), зубно-ясново (д, т, дз, ц, з, с, л, н), ясново (р), предньоподнебни (д`, т`, дж, ч, ж, ш, ѝ, л`, н`), задньоподнебни (к, г, х) и гарлово (г). Консонанти ше по способе творєня дзєля на: препрєчни (б, п, д, т, д`, т`, г, к), препрєчно-ужинково (дз, ц, дь, ч), ужинково (в, ф, з, с, ж, ш, ѝ, х, г) и препрєчно-преходни (усни л, л`, носни м, н, н` и трєпєцацї р).

Видзелюю ше даскельо случаї виедначованя консонантох по месце и способе твореня:

а) зубно-ясново ужинково *з, с* ше зоз наступними предньоподнебными ужинковима *ж, ш* зліваю до длугих *ж, ш* (зоз *железа*, зоз *школи* вигваряю ше /zož:el`eza/, /zoš:koli/);

б) зубно-ясново ужинково *з, с* зоз наступними препречно-ужинковима *дж, ч* преходза до *ж, ш* (*розджамец*, *счухац* вигваряю ше /roždžatic/, /ščixac/); у слове *цемериц ше* консонанти (*с >*) *ш* и *ч* ше пишу *ц* прето же основне дієслово на консонант *ч* не очуване (т. є. не существуете дієслово *чемериц ше*) у сучасним руским язикау;

в) зубно-ясново препречни *д, т* ше зоз наступними предньоподнебными ужинковима *ж, ш* зліваю до препречно-ужинкових *дж, ч* (*под жему*, *богатиш* вигваряю ше /podžemu/, /bohači/);

г) зубно-ясново препречни *д, т* ше зоз наступними препречно-ужинковима *дж, ч* зліваю до длугих препречно-ужинкових *дж, ч* (*од Джуджара*, *брат чита* вигваряю ше /odž:udžara/, /brač:ita/);

г) зубно-ясново препречни *д, т* ше зоз наступними зубно-ясновима ужинковима *з, с* зліваю до препречно-ужинкових *дз, ц* (*плот зваліц*, *под стреху* вигваряю ше /plodzval`ic/, /pocstrexu/);

д) зубно-ясново препречни *д, т* ше зоз наступними препречно-ужинковима *дз, ц* зліваю до длугих препречно-ужинкових *дз, ц* (*пред дзверми*, *брат це вола* вигваряю ше /predz:vermi/, /brac:e vola/).

3.1.4. Зявйоване гиятових консонантох (консонантох хтори представляю резултат звладованя такв. живкнуща медзи двома вокалами) углавним не региструєме у писаню (*наисце*, *наисц*, *позауха*). Гиятово консонанти, заш лем, записуєме у зависних припадках даєдних словох, углавним у пожичкох хтори ше у номинативе закончую на вокал (Н. *радио*, Г. *радия*, не: Г. *радиа*; Н. *дерби*, Г. *дербия*, не: Г. *дербиа*), и у власних менох, презвискох и назвискох на *-и/-ї, -ски, -ци* (Н. *Андри*, Г. *Андрия*, не: Г. *Андриа*; Н. *Силаді*, Г. *Силадія*, не: Г. *Силадіа*; Н. *Вадаски*, Г. *Вадаския*, не: Г. *Вадаскиа*).

Гият спричинює и дублетни форми дзепоедних менох (*Леона* и *Левона*; *Леонтин* и *Левонтин*) хтори треба записовац так як су наведзени у особних документох.

3.1.5. Подвоєни (подупловани) консонанти пишеме:

а) кед исти консонант финални у префиксу и иницијални у основи (*оддримац*, *оббудовац*, *роззубадлац*);

б) кед ше єднаки консонанти найду у дотику у присловнікох (*оддалєка*, *оддодня*, *оддолу*);

в) кед *ц* источасово и финални консонант основи и иницијални консонант законченя за другу особу множини императива *-це* (*верцице*, *врацице*, *плєцице*).

3.2. Гласово пременки хтори виволали пременку консонантох

До нашлїдзених пременкох учишлюєме пременки хтори престали буц актуални але охабели видлїви шлїди на правопис. Же би ше их похопело, необходимо пошвениц увагу и историйному розвою язика.

3.2.1. Преходзене праславянских задньоподнебних консонантох **к, *г, *х* опрез **е, *и* и мєгкого полугласа (**ь*) до *ч, ж, ш* (такв. перша палатализация):

а) у формох вокатива (Н. *човек*, В. *човече*; Н. *Бог*, В. *Боже*; Н. *верх*, В. *верше*);

б) у формах инфинитива (*крович* < *крок*; *страшиц* < *страх*);
в) у формах меновнікох виведених з суфіксами (*ручник* < *рука*; *дражка* < *драга*; *мушка* < *муха*).

До переходення задньоподнебних консонантох *к, *г, *х опрез *и дифтонгського походження и опрез ята (*ѣ) до *ц*, *дз*, *с* (такв. друга палаталізація) пришло у руским язичку лем часточно. Змечало ше лем *к до *ц* и то у номинативе множини (Н. єдн. *Руснак*, Н. мн. *Руснаци*; Н. єдн. *гудак*, Н. мн. *гудаци*; Н. єдн. *буяк*, Н. мн. *буяци*); до того змечаня не приходзи ані у словах новшого походження (Н. єдн. *посланік*, Н. мн. *посланіки*; Н. єдн. *припаднік*, Н. мн. *припадніки*; Н. єдн. *роботнік*, Н. мн. *роботніки*).

3.2.2. Преходжене праславянских консонантох *д, *т, *з, *с, *л, *н пред вокалами *е, *и, носним е (*ѣ), мекким полугласом (*ь) и ятом (*ѣ) перше до змечаних варіантох при чим *дз*, *ц*, *з*, *с* вироятно у 15. вику страцели меккоц и у конечней инстанци дали *дз*, *ц*, *ж*, *ш* (*родзиц*, *дзецко*; *коц*, *цихи*; *желени*, *жима*; *шестра*, *шено*; *хлеб*, *ліпа*; *гоніц*, *нізки*).

Существує и менше число винімок од того преходження (*седем*, *тебе*, *весели*, *елень*).

Консонанти *д, *т, *з, *с дали *дз*, *ц*, *ж*, *ш* и опрез мекких консонантох, и опрез консонантох хтори стали пред вокалами *е, *и, *ѣ, *ь, *ѣ (*дзвери*, *жвир*, *швето*). Група *стр- охабела шліди и зочуваним *с* (*стреда*, *средні*, *стригац*, *средок*) и зочуваним *с* на *ш* (*штредок*, *штрєдні*, *штригац*, *штрєляц*); препоручуєме нови слова виводзиц зочуваним *стр*-.

3.2.3. Праславянски консонанти *д, *т, *з, *с, *л, *н преходзели опрез *й тиж до *дз*, *ц*, *ж*, *ш*, *л*, *н* (такв. йотованє):

а) у формах дієприкметнікох (*народзени*, *вимецени*, *вивежени*, *покошени*, *спалени*, *наполнєти*);

б) у формах меновнікох стрєднього роду (*лісцє*, *клаше*, *желе*, *цернє*);

в) у формах дієсловних меновнікох (*варєнє*, *швитанє*; *жицє*, *шацє*).

Док у восточнославянских и южнославянских язичкох *й после консонантох *б, *н, *в, *ф, *м дало епентетске *л* (сєрб. *направљен*, *опремљен*, *потопљен*; одн. /*napravl`en*/, /*opreml`en*/, /*potopl`en*/), у заходнославянских язичкох и у руским язичку то не случай. У руским язичку *й або очуване (*вирабляц*, *потрафляц*, *зарабляц*; *здравє*) або ше страцело (*направени*, *опремєни*, *потопєни*; *наздравє*).

Консонантска група *дй дала *дз* (*цудзи*, *ардза*, *медзи*) и ридше *дж* (*меджа*, заст. *меджи*).

Консонантска група *тй дала *ц* (*плюца*, *плєцо*, *швичка* < *швица*).

3.2.4. Два консонанти ше зліваю до єдного консонанта:

а) кед у зависним припадку випаднє вокал *е* и як пошлідок тому найду ше ведно два консонанти *ц* (Н. *оцец*, Г. *оца* < *оцца*; Н. *паноцец*, Г. *паноца* < *паноцца*);

б) при виводженю прикметнікох на суфікс -ски кед ше основа закончує на консонанти *с*, *з*; консонанти на конци основи ше чуваю, а суфікс ше редукує на -ки (*вєрбаски* < *Вєрбас* + *ски*, *руски* < *рус* + *ски*; *кавказки* < *Кавказ* + *ски*, *французки* < *Француз* + *ски*);

в) кед *н* источасово и финални консонант основи и иницијални консонант прикметніцкогo суфікса -ни (*воєни* < *воєн* + *ни*, *нєвини* < *нєвин* + *ни*); два консонанти *н* ше пишу кед би слово без подвоєного *н* могло буц неяснє (*бєзменни* < *бєзмен* + *ни*, *законни* < *закон* + *ни*).

3.2.5. Редукованє трочлєних консонантских групох:

- а) *-стн-* (*посни* < *постни* < *пост* + *ни*, *усни* < *уст[a]* + *ни*);
- б) *-сцн-* (*масни* < *масц* + *ни*, *радосни* < *радосц* + *ни*);
- в) *-ждн-* (*нужни* < *нужд[a]* + *ни*);
- г) *-скн-* (*бліснуц* < *бліск* + *ну* + *ц*, *пляснуц* < *пляск[a]* + *ну* + *ц*);
- г) *-згн-* (*бризнуц* < *бризгнущ* < *бризг[a]* + *ну* + *ц*).

Трочлени консонантски групи ше у пожичкох новшого походзенья не редукую (*-стн-*: *азбестни* < *азбест* + *ни*; *-лтн-*: *кобалтни* < *кобалт* + *ни*; *-ктн-*: *компактни* < *компакт* + *ни*, *контактни* < *контакт* + *ни*). То ше одноши и на штирочлени консонантски групи, напр. *-нгст-* у *тангстер*, *-нстр-* у *конструкція*, *-дств-* у *сушедство*.

3.3. Гласово пременки хтори виволали пременку вокалох

3.3.1. Алтерноване вокалох у кореню зродних словох (превой, аблаут) нашлідзени зоз давних часох (*биц* – *бой*, *гребац* – *грабац*, *дух* – *дих*, *отверац* – *отвор*, *пиц* – *напавац*, *штири* – *штернац*).

3.3.2. Вокали **е* и **и*, кед були позиціоновани за консонантами *ж*, *ч*, у даєдних словох преходзели до *о* и *у* – **е* > *о*, **и* > *у* (*жовти/жолти*, *чоло*, *пчоло*; *чулка*, *жувац*, *качур*).

3.3.3. Полугласніки ше страцели у 11. вику. Мегки полугласнік (**ь*) дал випадне *е* (Н. *конец*, Г. *конца*; Н. *орел*, Г. *орла*; Н. *пес*, Г. *пса*), а тварди полугласнік (**ь*) дал випадне *о* (Н. *витор*, Г. *витра*; Н. *сон*, Г. *сна*; Н. *колок*, Г. *колка*; хл. р. перфекта *несол*, ж. р. перфекта *несла*; хл. р. перфекта *ведол*, ж. р. перфекта *ведла*).

Финални дзвонки консонанти основи меновнікох у писаню оставаю непременени по випадованю вокалох *о* и *е* (Н. *предок*, Л. *предку*; Н. *доходок*, Л. *доходку*; Н. *рубец*, Л. *рубицу*) (оп. 3.1.1).

4. ПИСАНЄ ПРЕФИКСОХ И СУФИКСОХ

4.1. Писанє префиксох

4.1.1. Писанє префиксох не подлегує виедначованю по дзвонкосци (оп. *председатель* у 3.1.1). Гоч у вигваряню финални дзвонки консонанти префиксох преходза до недзвонких парох, тото преходзене ше не одражує на писанє. Прето форма префиксох остава неперменена: *в-* (*вшеліяки, вчас, вчера*), *без-* (*безпечни, безчислени, безшинігови*), *над-* (*надпатрац, надприродни, надшиц*), *об-* (*обкопац, обстац, обчековац*), *од-* (*одквачиц, одпиц, одслужиц*), *под-* (*подкладац, подписац, подшеднуц*), *пред-* (*предкомора, предполадньови, предплациц ше*), *роз-* (*розкивац, розпочац, розшириц*).

Кед ше префикс прешери зоз злучним афиксом *-о-* опрез иницияльного консонанта основи, нет условия за виедначованє по дзвонкосци ані у бешеди (*надополніц, одослац, розошац*).

4.1.2. Писанє префикса *с-* специфичне. Попри жридлового *с-*, хторе егзистовало и у праславянским языку, а хторе опрез недзвонких консонантох находзимо и нешка або у тей истей форми (*сплациц, спаліц, счервеніц*; оп. и дієслово *счухац* у 3.1.3.б) або у вариянти *со-* (*согришиц, соучаствовац, сочувствовац*), существує, опрез дзвонких фонемох, и його дзвонка пара *з-* (*збиц, здриліц, зробиц*), зоз вариянту *зо-* (кед основа почина зоз групу консонантох: *зобрац, зограц*; кед основа почина зоз *с*: *зосушиц ше, зостругац*; кед основа почина зоз *ш*: *зошиц, зошкрабац*).

4.2. Писанє суфиксох

4.2.1. Писанє суфиксох зложенше прето же на месце дотиканя финального консонанта основи и иницияльного консонанта суфикса пришло до рижних язичних пременкох (хтори представени у поглавю 3).

4.2.2. Меновніцки суфикси

а) Суфикс *-ство*. Консонанти основи опрез суфикса *-ство* углавним оставаю неперменени (*братство, жвирство, легиньство*), але єст случаї кед ше финални консонанти основи *к, ч, ц* зліваю зоз иницияльным *с* суфикса до *ц* (*вояцтво < вояк + ство, юнацтво < юнак + ство; ткацтво < ткач + ство; дзивоцтво < дзивоц- + ство; заєдніцтво < заєдніц- + ство*).

б) Суфикс *-чок*. Консонанти основи опрез суфикса *-чок* углавним оставаю неперменени (*голубчок, каменьчок, спикерчок*), але єст случаї напр. кед ше основа закончує на консонанти *г, х, с, з, ш*, тоти финални консонанти основи зліваю ше зоз иницияльным *ч* суфикса до *ц* (*бреццок < брег + чок, шніццок < шніг + чок; меццок < мех + чок, плеццок < плех + чок; глаццок < глас + чок, ноццок < нос + чок; порваццок < порваз[ок] + чок; рейтеццок < рейтеш + чок, миццок < миш + чок*); у случаю же ше основа закончує на консонант *к*, тот консонант ше траци (*пнячок < пняк + чок, муричок < мурик + чок, поточок < поток + чок*).

в) Суфикс *-че*. Консонанти основи опрез суфикса *-че* углавним оставаю неперменени (*голубче, дзивче, курче*), але єст случаї напр. кед ше основа закончує на консонанти *г, х, с, з, ш*, тоти финални консонанти основи зліваю ше зоз иницияльным *ч* суфикса до *ц* (*коцце < коз[a] + че, мицце < миш + че, тацце < [n]тах + че*); у случаю же

ше основа закончує на консонант *к*, тот консонант ше траци (*маче* < *мачк[а]* + *че*, *каче* < *качк[а]* + *че*).

г) Суфікси *-ка*, *-ко*. Дзвонки консонанти основи опрез суфіксох *-ка* и *-ко* не виєдначую ше по дзвонкосци у писаню, без огляду чи слово о жридлових консонантох (*гредка* < *гред[а]* + *ка*, *колібка* < *коліб[а]* + *ка*; *дідо* < *дід[о]* + *ко*, *Владко* < *Влад[о]* + *ко*) чи о консонантох хтори представляю резултат одредзеной гласовой пременки (*ножка* < *ног[а]* + *ка*, *кніжка* < *кніг[а]* + *ка*; оп. и *дражка* у 3.2.1.в).

в) Суфікси *-нік*, *-ніца*. Консонанти основи опрез суфіксох *-нік* и *-ніца* у писаню углавним оставаю неперемєнені, цо ше одноши и на резултати першей палаталізації *ч*, *ж*, *ш* (*рочнік/рочніца* < *рок*, *длужнік/длужніца* < заст. *длуж*, *гришнік/гришніца* < *грех*; оп. и *ручнік* < *рук[а]* у 3.2.1.в).

Консонант *с* опрез суфіксох *-нік* и *-ніца* у писаню дакеди виволує дублети бо *с* у вигваряню преходзи до *ш* (лем *власнік/власніца*, але *гласнік/гласніца* и *глашнік/глашніца*, *пакоснік/пакосніца* и *пакошнік/пакошніца*, *сучаснік/сучасніца* и *сушашнік/сушашніца*; з другого боку, спрам вигваряня, лем *колбашиціца*).

Подобни случай и зоз консонантом *ц* хтори дакеди остава неперемєнені (*ноцік* < *ноц*), дакеди преходзи до *ч* (*танєчнік/танєчніца* < *танєц*, *мешачнік* < *мешац*), а дакеди виволує дублети (*помоцік/помоціца* и *помочнік/помочніца* < *помоц*).

4.2.3. Прикметнічки суфікси

а) Суфікс *-ски*. При суфіксу *-ски* стретаме ше зоз редукованьом трочлених консонантских групох (оп. 3.2.5) и зліваньом двох консонантох до єднога (оп. 3.2.4), напр. финални консонанти основи *к*, *ч*, *ц* ше зоз иницијалним *с* суфікса зліваю до *ц* (*вояцки* < *вояк* + *ски*, *оджацки* < *Оджак* + *ски*; *ткацки* < *ткач* + *ски*, *читацки* < *читач* + *ски*; *нємецки* < *Немец* + *ски*, *пиньвицки* < *Пиньвиц* + *ски*).

У часци 3.2.4.б видзели зме же иницијалне *с* зоз суфікса *-ски* випада за финалними консонантами основи на *с* и *з* (*вербаски* < *Вербас* + *ски*, *руски* < *рус* + *ски*; *кавказки* < *Кавказ* + *ски*, *французки* < *Француз* + *ски*).

Други финални консонанти основи ше не меняю опрез суфікса *-ски* (*сербски* < *Серб* + *ски*, *новосадски* < *Нови Сад* + *ски*, *братски* < *брат* + *ски*, *товаришски* < *товариш* + *ски*, *варошски* < *варош* + *ски*, *футотски* < *Футот* + *ски*, *сиритски* < *Сирит* + *ски*, *остротски* < *Острот* + *ски*, *гацки* < *Гат* + *ски*, *лайпцитски* < *Лайпцит* + *ски*, *гамбургтски* < *Гамбург* + *ски*, *петербургтски* < *Петербург* + *ски*, *пекинтски* < *Пекинг* + *ски*, *цирихски* < *Цирих* + *ски*, *прагски* < *Праг[а]* + *ски*, *женски* < *жен[а]* + *ски*, *хлопски* < *хлоп* + *ски*, *людски* < *люд[зе]* + *ски*; *люцки* у значєню „цудзи”), цо ше одноши и на финални консонанти *к*, *ч*, *ц* у менєй познатих або менєй хаснованих словох (*ньюоркски* < *Ню Йорк* + *ски*, *бечски* < *Беч* + *ски*, *ибицки* < *Ибиц[а]* + *ски*).

Слова странского походзєня на *-лог* (*-ог*) и *-логія* прикметнічки формую зоз суфіксом *-ийни* (*пєдатогийни* < *пєдатогія*, *пєдатор*; *психологийни* < *психологія*, *психолог*; *метеорологийни* < *метеорологія*, *метеоролог*; *філологийни* < *філологія*, *філолог*; *біологийни* < *біологія*, *біолог*).

б) Суфікс *-ни*. Финални консонанти основи *к*, *г* (< *г*), *х* пред суфіксом *-ни* меняю ше на *ч*, *ж*, *ш* (*ручни* < *рук[а]* + *ни*, *ножни* < *ног[а]* + *ни*, *страшни* < *страх* + *ни*; оп. и *рочни* и *гришни* у 3.2.1.г).

Финални консонанти основи *ц*, *з* (по походзєню од *к*, *г* < *г*) як и финални консонант *ц* другого походзєня, пред суфіксом *-ни*, меняю ше на *ч*, *ж* (*мешачни* < *мешац* + *ни*, *княжни* < *княз* + *ни*; *кукуручни* < *кукуруц[а]* + *ни*, *пиячни* < *пияц* + *ни*).

У прикладах зоз другима фіналніма консонантами, як и у даскеліх прикладах зоз фіналним *ц*, не приходзи до пременки (*гадвабни* < *гадваб* + *ни*, *родни* < *род* + *ни*, *железни* < *желез[о]* + *ни*, *гласни* < *глас* + *ни*, *блатни* < *блат[о]* + *ни*; *ноцни* < *ноц* + *ни*, *помоцни* < *помоц* + *ни*).

в) Суфікс *-ки*. Не записує ше гласова пременка дзвонких фіналних консонантох основи (оп. 3.1.1) опрез прикметніцкогo суфікса *-ки* (*гладки*, *сладки*, *нізки*, *узки*, *легки*, *межки*, *чежки*).

г) Суфікс *-ши*. Фінални консонанти основи ше не меняю опрез компаративного суфікса *-ши*, без огляду чи приходзи до виєдначованя по дзвонкосци чи не (*младши*, *сладши*, *худши*, *нізши*, *узиши*, *швижиши*, *чежиши*, *грубиши*; *билиши*, *белавши*, *туньши*, *кратши*, *плітши*, *глухиши*).

4.2.4. Дієсловни законченя

а) Законченє *-це*. Не записує ше гласова пременка дзвонких фіналних консонантох основи опрез императивного законченя *-це* (*придзце*, *поведзце*, *любце*, *робце*, *вожце*, *лежце*; оп. и *бежце* и *будзце* у 3.1.1).

Кед ше основа закончує на *ц*, стретаме ше зоз подвоєніма консонантами (оп. *верце*, *враце*, *плєце* у 3.1.5.в).

б) Законченє *-ме*. Здобуванє дзвонкосци фіналного консонанта основи опрез дзвонкого иницијалного консонанта императивного законченя *-ме* ше не пише (*владме*, *кошме*, *плацме*, одн. */vlabme/*, */kožme/*, */pladzme/*; оп. и *рушме*, *учме ше* у 3.1.1).

5. ПИСАНЄ ВЕЛЬКЕЙ И МАЛЕЙ БУКВИ

Зоз вельку букву пише ше перше слово у тексту, у нумерованим пасусу (кед ше пасуси закончую зоз точку) и у виреченю.

Перше слово виреченя пише ше з вельку букву по шлїдуючих интерпункційних знаках:

- а) по точки (*Телефоновал вчера. Гварел же придзе на соботу.*);
- б) по викричніку (*Досц було бешеди! Тераз почніце робиц задатки.*);
- в) по знаку питаня (*Хто розбил облак? Кед ше ніхто не яви цала класа будзе покарана.*);
- г) по трох точкох, кед ше з німа закончує предходзаце виречене (*Поведз же то не правда ... Но, прецо ши цихо?*);
- г) по отворених кавичкох або смуги кед слово о початку директней бешеди (*Янко гварел: „Не знам цо сцеш повесц“.*);
- д) по отворених кавичкох кед слово о цитираню целосней думки, т. є. виреченя (*„Шицко чече“.*);
- е) на початку стиха, кед зоз тим стихом почина нове виречене: *Єст дзешкаль морйо широкє / як кед би було през краю, / а по нїм ладї зоз людзми / през дзень и през ноц плїваю, / ширцом по морю плїваю.*

Велька буква ше може писац и кед з ню не почина перше слово у виреченю:

- а) по запяти, точки зоз запяту або двох точкох на концу стиха – на початку наступного стиха (*Єст дзешкаль морйо широкє / Як кед би було през краю, / А по нїм ладї зоз людзми / През дзень и през ноц плїваю, / Ширцом по морю плїваю.*); гоч тот поступок спада до поетскей шлебоди, препоручуєме хаснованє тей можливосци звесц на найменшу миру же би ше могол легчейше провадзиц смисел виреченьох;
- б) по запяти або викричніку на концу першого, вокативного шорика – у другим шоріку, при писаню писмох або поглядніцох (*Почитована панї Павлович, / Пишем Вам на други завод.*).

З малу букву ше пише перше слово у нумерованим пасусу (кед ше пасуси не закончую зоз точку) и векшина словох у виреченю.

Мала буква ше пише по шлїдуючих интерпункційних знаках:

- а) по запяти (*Принссол млаток, клїци и гвозди*);
- б) по точки зоз запяту (*На Филозофским факултету мож студирац велї язики; медзи німа мож студирац и меншински язики Войводини*);
- в) по трох точкох (кед ше з німа не закончує предходзаце виречене) (*Дзецом ... хлєб ...*);
- г) по отворених кавичкох кед слово о цитираню часцох виреченя (*Поняце „квантна физика” му не було ясне.*).

Мали букви основни вид писма, а вельки букви служба же би ше дацо у тексту визначело. Нешкайше хаснованє велькей букви походзи од дакедишнього означованя початка смислових целосцох (кед початни букви єдней целосци були вельо векши и окреме украшовани) и, познейше, од визначованя окремих словох. Розликованє вельких и малих буквох, у функції хтора подобна нешкайшей, устаємнене у гражданскей кирилки початком 18. вику.

5.1. Особни мена

5.1.1. З вельку букву пишу ше:

а) особни мена (*Ана, Марія, Наташа; Владимир, Микола, Янко*) и презвиска (*Бесермині, Варга, Мали, Пап, Павлович, Ходак*; зложени презвиска *Гарди Ковачевич, Сакач Фейса*); на писанє двойних презвискох зоз смужку або без неї пресудно упліває писанє у особних документах;

б) назвиска (*Беба, Генка, Пера, Палко, Тома*) и фамелийни назвиска (*Берци, Колесар, Лусканица, Минар, Шандор*), як и псевдоними и уметнічки мена (*Красна Брена, Мадона, Мерилін Монро, Брус Лі, Луїс Керол, Джордж Орвел*) и стаємни атрибути и титули хтори состояйна часц мена або ше хасную место нього (*Генри Осми, Дима Син, Йован Йованович Змай, Петро Вельки, Питин Мали, Сулейман Велічезни*);

в) мена божествох, святих и под. (у вельбожецких религийох – *Аполон, Афродита, Венера, Тор*; верховне єство у єднобожецкей религийі, а у християнскей – *Бог, Всевишні, Спаситель*, як и *Богородица, Пречиста Діва*); то ше одноши и на атрибут *святи* хтори опрез менох святих представя состояйну часц мена та ше тиж пише з вельку початну букву (*Святи Миколай, Святи Петро, Святи Сава, Святи браца Кирил и Методий*) (оп. и 5.1.2.б, 5.11.1в);

г) прикметніки на *-ов, -ова, -ово*, виведзени зоз особних менох, презвискох, назвискох и менох божествох (*Михалов, Сенков, Диянов; Папов, Кочишов, Сендераков; Перунов, Посейдонов, Будов*), як и дзепоедни вирази з німа (*Ахилова пета, Дамоклов меч, Гордийов гузел, Сизифова робота, Пандорова шкатула, Едипов комплекс, Морзеова азбука*).

5.1.2. З малу букву пишу ше:

а) помощни словка при менох и презвискох (*Винсент ван Гог, Леонардо да Винчи, Шарл де Гол, Ерих фон Деникен*); кед ше помощне словко найдзе на початку, опрез презвиска, пише ше з вельку букву (*Ван Гог, Да Винчи, Де Гол, Фон Деникен*);

б) меновніки *бог* и *богиня* кед означую божества у вельбожецких религийох (*Принесли жертву богови слунка*);

в) атрибути хтори не состояйна часц мена, але служба за його бліжше одредзоване (*апостол Петро, архангел Михаїл, владика Сегеди, о./отец Симунович, парох Макаї, фра Никола*);

г) слова хтори бліжэй одредзую мено але не постали його состояйна часц (*млади Павле, кодификатор Костельник, фамозна Джулія Робертс, ексцентрична Ким Кардашиян*);

г) заеднічки меновніки хтори настали од особних менох и презвискох (мерна єдинка *тесла*, авто *ситроен*, апарат *рендген*, *квислинг „зраднік”, донжуан „заводнік”*);

д) меновніки виведзени зоз менох и презвискох (*вуковец, нобеловец*);

е) прикметніки на *-ски*, хтори у основи маю меновніки (*аполонска твар, драконски кари, негошовски стил, титовски, спилберговски*).

5.1.3. У сучасним руским язичу звичайни порядок перше мено, а вец презвиско (*Янко Канюх, Ксенія Сабадош*); у азбучних пописох, телефонских менарох, библиографийох и под. перше ше пише презвиско, а вец мено.

5.2. Мена животиных и подобох зоз уметніцких ділох

5.2.1. З вельку букву пишу ше:

- а) мена животиных (мачка *Мица*, пес *Пиштика*, конь *Кеша*);
- б) мена подобох зоз уметніцких ділох (літературних, филмских и др.) и мена существох зоз приповедкох, сказкох, баснох и под. (*Осифко*, *Робинсон Круссо*, *Марко Кральович*, *Коштана*, *Бетмен*, *Червена Шапочка*, *Дідо Мраз*; *Бридке Каче*; *Лев*, *Осел*, *Витор*), але, спрам 5.2.1.а, миш *Джери*, медведз *Брундо*, буяк *Яблан*;
- в) прикметніки на *-ов*, виведзени зоз менох животиных, менох подобох зоз уметніцких ділох и менох существох зоз приповедкох, сказкох, баснох и под. (*Мицов*, *Коштанов*, *Брундов*, *Лєвов*).

5.2.2. З малу букву пишу ше:

- а) назви файтох животиных (пси *булдог*, *далматинер*, *пекинезер*; коні *лицианер*, *мустанг*);
- б) общи назви животиных, достати по фарби шерци або дачим иншим (*богар*, *цифра*, *кудла*).

5.3. Мена народох, державох, административних єдинкох и под.

5.3.1. З вельку букву пишу ше:

- а) мена припаднікох народох и групох народох, потим державянох поєдинєчних державох, припаднікох националних меншинох / заєдніцох (*Руснак*, *Мадыар*, *Немец*, *Ирец*, *Болгар*, *Американец*, *Рус*, *Француз*, *Ром*, *Лужицки Серб*; *Славяне*, *Германе*); то ше одноши и на *Лилипутанец*, *Жемян*, *Марсовец*;
- б) прикметніки виведзени зоз менох народох и державянох одредзених жемох на *-ов* (*Руснаков*, *Сербов*, *Мадыаров*);
- в) назви континентох, державох и їх федералних и автономних єдинкох (*Азия*, *Европа*, *Южна Америка*, *Велька Британия*, *Зєдинени Америцки Держави*, *Тексас*, *Народна Република Китай*, *Република Сербия*, *Автономна Покраїна Войводина*); то ше одноши и на кратши назви державох и їх федералних и автономних єдинкох (*Сербия*, *Войводина*, *Британия*, *Англия*);
- г) неофицијни, узвичаєни назви державох зоз прешлосци, назви крайох и обласцох, як и назви административних єдинкох – з початну вельку букву (*Заходне римске царство*, *Османске царство*, *Паризка комуна*, *Жем виходзацого слунка*, *Свята жем*, *Дзиви заход*; *Београдски пашалук*, *Сивернобанатски округ*); то ше одноши и на узвичаєни символични назви континентох (*Стари континент*, *Чарни континент*);
- г) назви будинкох, обєктох и под. (*Спенс*, *Жежельов мост*, *Београдянка*, *Газела*, *Айфелова турня*, *Памятнік непознатому юнакови*, *Статуа шлєбоди*, *Китайски мур*, *Кино сала Филозофского факултета у Новим Садзе*, *Катедрална цєрква св. о. Миколая*).

5.3.2. З малу букву пишу ше:

- а) у зложеной назви держави злучнік *и* (*Босна и Герцеговина*, *Тринидад и Тобато*);
- б) назви зоз хторима ше указує на припадносц одредзеной раси або вири (*нигер/чарни*, *били*, *червени*, *жовти/жолти*; *християн*, *грекокатолик*, *православец*, *католик*, *муслиман*, *протестант*, *будист*);
- в) прикметніки виведзени зоз менох народох и державянох одредзених жемох на *-ски* (*английски*, *мадыарски*, *польски*, *руски*, *сербски*, *українски*);

г) прикметнік *стари* опрез назви народох (*стари Греки, стари Римяне, стари Славяне, стари Илири*).

5.4. Назви населеньох, улїцох и їх жительох

5.4.1. З вельку букву пишу ше:

а) назви населених местох (городох, варошох, валалох и под.) (*Париз, Нью Йорк, Абу Даби, Београд, Нови Сад, Сримска Митровица, Руски Керестур, Коцур, Бикич Дол, Солт Лейк Сити*);

б) назви улїцох, площох и под. – з початну вельку букву и з початну букву особного мена кед особне мено уключене до назви (*Улїца царици Милицы, Улїца Маршала Тита, Фрушкогорска улїца, Єврейска улїца, Нови шор, Плоца Светозара Милетича, Булевар ошлєбодзєня*);

в) назви часцох населеньох (городох, варошох, валалох и под.) (*Нове село, Гуши пияци, Горні город*);

г) неправи, а з обичайом устаємнени фигуративни назви варошох, як и назви улїцох: *Вични город* (Рим), *Город шветлосци* (Париз), *Сиверна Венеция* (Санкт Петербург), *Сербска Атина* (Нови Сад); *Вербовец, Мадярски шор*;

г) назви жительох ширших територийох, городох, варошох, валалох и под. (*Європян, Сримец, Београдян, Новосадян, Дюрдьовчан, Коцурец, Керестурец*).

5.4.2. З малу букву пишу ше:

а) применовнік *на*, кед є не на початку зложеной назви населєня (*Франкфурт на Майни, Стратфорд на Ейвону, Ростов на Дону, Петровец на Млави*);

б) слово *улїца*, кед є не на початку урядовой назви (*Єврейска улїца, Таковска улїца*), кед є опрез урядовой назви (*улїца Теразиї, улїца Сербских владарох*), кед є опрез урядовой назви у множини (*улїци Омладинских бригадох и Таковска, у улїцох Балканскей и Призренскей*);

в) прикметніки виведзени зоз назвох ширших обласцох и населеньох на *-ски* (*європски, сримски, београдски, новосадски, вербаски, кулски, новоораховски, шидски*).

5.5. Географски и астрономски назви

5.5.1. З вельку букву пишу ше:

а) назви горох, морйох, рикох и под. – з початну вельку букву и з вельку букву особного мена, кед особне мено состояна часц назви (*Фрушка гора, Алпи, Гималаї, Високи Татри, Ядранске морїо, Атлантски океан, Дунай, Заходна Морава, Дердапска клисура, Скадарске озеро, Чарноморски злїв, Голфска струя, Суецки канал, Чарноморске приморе, Бококоторски залїв, Балканске полуострово, Сиверни пол*);

б) назви ширших подручйох, хтори уключую вецей держави (*Блїзки восток, Далєки восток*);

в) назви странаох швета, кед ше одноша на одредзени жеми и народи (*Заход, Восток, гражданска война у ЗАД була медзи Сивером и Югом*);

г) назви небесних целох и согвиздйох (*Жем, Мешац, Слунко, Марс, Вельки коч, Галєйова комета, Слункова система, Млєчна драга*);

г) назви зодияцких знакох (*Буяц, Баран, Водолєй, Дївица, Лев, Килаши, Риби*); то ше одноши и на китайски зодияк (*Заяц, Когут, Маймун, Пес, Конь*).

5.5.2. З малу букву пишу ше:

- а) назви странах швета (*восток, заход, сивер, юг; югозаход, сиверовосток*);
- б) зложени географски назви, кед означую часц території хтора не одредзена прецизно (*южна Европа, восточна Сербия, стредня Босна, заходна Азия*); але *Восточна Словацка* бо за Руснацох то одредзенша територія;
- в) назви небесних целох, кед ше вони похасную у даедним другим значеню або кед ше не наглашує астрономске значенє (*заніма ше зоз обробком жеми, зашло слунко, мойо слунко шти, млади мешац*).

5.6. Назви институцийох, организацийох, манифестацийох и под.

5.6.1. З вельку букву пишу ше:

а) назви институцийох, подприємствох, здруженьох, партийох, воєних єдинкох, сходах, змаганьох итд. – з початну вельку букву и з початну букву особного мена кед же особне мено у назви (*Пионир, Горене, Апостолски егзархат за грекокатолікох у Сербії и Чарней Гори, Сербска православна церква, Национални совет рускей националней меншини, Завод за културу войводянских Руснацох, Народна банка Сербії, Сербска академия наукох и уметносцох, Универзитет у Новим Садзе, Филозофски факултет, Матица сербска, Руска матка, Сербски народни театар, Здруженє новинарох Сербії, Либерална странка, Союз войводянских Мадярох, Воєна морнарица, Скотланд ярд, Зединєни нації, Медзинародни монетарни фонд, Новосадски саям, Конференция о бувшей Югославії, Перши медзинародни конгрес славистох, Седми медитерански бависка, Куп шампионох, Шветове першенство*); кед назви длугоки, по першим наводзеню у целосци, мож их скрациц так же би ше розумело на хтору институцию, организацию, манифестацию и под. ше одноши (*Национални совет, Завод, Академия, Новосадски универзитет, Факултет, Матка*);

б) назви привредних або даєдних других организацийох хтори маю свойо окремене мено (*Основна школа Братство-єдинство, Новинско-видавательна установа Руске слово, Видавательна хижа Прометей, Руске културно-уметніцке дружтво Др Гавриїл Костельник, Дом култури Руски Керестур, Будовательне подприємство Будинок, Фестивал рускей култури Червена ружа, Фодбалски клуб Червена гвизда*) (оп. и 9.10.1.г); з початну вельку букву можу ше писац и слова хтори ше находза за порядковим числом, кед назва манифестаций ма устаємнену форму и препознатлїви змист, односно кед назва и без назначеного порядку ма характер особного мена (*40. Венециянски биєнале, 29. Битеф*);

в) назви менших организацийних єдинкох (*Одбор за образованє Национального совиту рускей националней меншини, Лингвистична секция Дружтва за руски язык, литературу и културу, Одделєне за русинистику Филозофского факултета, Управни одбор Основней школи Йован Йованович Змай, Скупитина Автономней Покраїни Войводини, Министерство вонкашніх ділох Републики Сербії, Совет Европи, Конгрес Зединєних Америцких Державох*).

5.6.2. З малу букву пишу ше:

а) перши букви назвох манифестацийох и периодичних сходах хтори починаю зоз порядковим числом, прето же вони не представляю початок назви (*I фодбалска лига, II конгрес дефектологох, III медзинародни конгрес славистох, Перша пролетерска бригада*);

б) назви привредних або даєдних других організаційох хторим скрацена назва страцела офіційни характер и постала звичайни заєднічки меновнік, окреме кед скрацена назва маркірана зоз словами *тот, наш* и под. (*виданє тей секції, тот закон, наша задруга, на нашим факултету*).

5.7. Назви шветох, историйних збуваньох и рухох

5.7.1. З вельку букву пишу ше:

а) назви шветох – з початну вельку букву и з початну букву особного мена кед же є уключене до назви (*Крачун, Мали Крачун, Велька ноц, Вельки пияток, Велька Матка Божа, Святи Сава, Пасха, Байрам, Дзень залюбених, Дзень державносци, Дзень планети Жеми, Дзень школи, Перши май, Дзень побиди, Нови рок*);

б) назви войнох, повстаньох, революційох, биткох и других историйних збуваньох – з початну вельку букву и з початну букву особного мена кед особне мено у назви (*Друга шветова война, Народноошлєбодительна борба, Сторочна война, Перше сербске повстанє, Селянски бунт, Французка революция, Октоберска революция, Пустиньска буря, Косовска битка, Бородинска битка, Сараєвски атентат, Ноц длугих ножох, Селїдба Сербох, Селїдба народох, Берлински конгрес, Сенжерменски мир, Дейтонске спорозумєнє*).

5.7.2. З малу букву пишу ше:

а) назви у множини (*балкански войны, крижарски войны, обидва сербски повстаня*) и назви войнох у хторих ше споминаю зражени боки (*русийско-японска война, иранско-ирацка война*), як и шлєбоднейше формовани вирази (*повстанє 1941. року, югославянска революция, догварка у Бечу*) и гипотетични назви историйних збуваньох (*треца шветова война, судни дзень*);

б) назви рижних уметніцких, стилских и филозофских рухох (*стоицизм, гуманизм, ренесанса, реформация, барок, импресионизм, модернизм, рух невязаних*);

в) назви геологийних, археологийних и историйних периодох (*палеозоик, мезозоик, камени час, льядови час, бронзови час, стари вик, стредні вик, нови вик, нова ера*).

5.8. Назви кніжкох, часописох, уметніцких ділох, документох и под.

5.8.1. З вельку першу букву пишу ше:

а) наслови кніжкох, новинох, часописох, уметніцких творох, законох, документох, статьяох итд. (*Святе писмо, Стари завит, Нови завит, Куран, Талмуд, Дньовнік Ани Франк, Война и мир, Горски венєц, География за шесту класу основней школи, Дневник, Политика, Літопис Матици сербскей, Русинистични студії, Тайна вечера, Рускинї, Лебедово озеро, Дзевята симфония, Марселєза, Фамелийне благо, Устав Републики Сербії, Закон о стредней школи, Нарис закона о роботы, Статут Универзитета у Новим Садзе, Диплома о докторату филологийних науках, Болоньска декларация, Уверенє о маєтковим стану, Вивод з матичней кніжки народзених, Папгаргайова поетика*);

б) офіційни назви наградох и одликованьох (*Октоберска награда, Награда академика Антония Годинки, Награда за животне діло, Плакета Червеного крижа, Подзекованє Филозофского факултета у Новим Садзе, Орден зоз златним венцом, Медаля за шмелосц*).

5.8.2. З малу букву пишу ше назви наградох и одликованьох, кед су похасновани як неофицийни шлебодни вираз (*достал награду за имелоси, достала орден роботи*).

5.9. Назви продуктох и фабричних моделох

5.9.1. З малу букву пишу ше назви продуктох и фабричних моделох: *дрина* (цигаретли), *боинг* (авион), *застава* (авто) (оп. и 5.1.2.г).

5.9.2. З вельку букву пишу ше назви продуктох або моделох хтори ше окреме визначую, кед слово о фахових або официйних назвох – *Застава*, як окремна файта превозки (попри *Застава*, як назва фабрики).

5.10. Назви предметох хтори ше уча

5.10.1. З малу букву пишу ше назви предметох хтори ше уча у школах и на факултетох: *руски язык, англійски язык, география, биология, математика; синтакса руского языка, правопис руского языка, дзецинска педатогия, информатика*.

5.10.2. Назви предметох ше пишу з вельку букву у документох (напр. у школским дньовніку, у наставним плану и програми, у увереню, свидоцтву, дипломи) и у формулацияох у хторих ше подрозумює наглашене присуство меновніка *предмет*, односно кед ше у фаховим смислу дума на особену концепцию виражену з назву (у документу: *География, Хемия, Физика; На штвартим року поклада ше и Методика настави мацеринского языка и литературы, Положсела Математику I и Математику II*).

5.11. Указованє почитованя и чесци

5.11.1. З вельку букву пишу ше:

а) заменовніки *Ви* и *Ваш/Ваша/Вашо* кед ше хасную як слова почитованя у діловним и приватним дописованю, гоч ше и одноша на поединца (*Прилапюєме Вашо понукнуце и предкладаме Вам ...*); дзекеди у подобним хаснованю пишу ше и заменовніки *Ти* и *Твой/Твоя/Твойо*;

б) заменовніки *Ваш/Ваша/Вашо* у винїмно учтивих виразох (*Ваша екселенцийо, Вашо велїчество, Ваша святосци*); то ше одноши и на учтиви вирази зоз заменовніками *Його* и *Їй* (*Його екселенция, Його святосц патриарх, Їй велїчество кралїца Британїї*);

в) меновніки, заменовніки, та и прикметніки хтори вязани за божество у текстох зоз вирским змистом (*ангел Господні, Дух Божї, Його народзене, воля Твоя; Верим до єдиного Бога, Оца, Вседержителя*).

5.11.2. З малу букву пишу ше:

а) заменовніки *ви* и *ваш* кед ше ословює векше число особох;

б) титули и званя (*велїчество, екселенция, краль, кралїца, председатель, патриарх*).

5.12. Визначованє з велькими буквами

З велькими буквами (верзалом) можу ше визначовац слова, часци виреченьох та и цали виреченя, поготов у надписох и насловох.

Дзепоедни часци виреченя пишу ше з велькими буквами же би ше нагласело значене словох, напр. же би ше спротивели значеня словох у *Агенция не роби ЗА клиента але ЗОЗ клиентом*, або же би ше означел початок нового поглавя (*ШНІГ почал падац*).

У учебнікох ше найзначнейши дефиниції у целосци пишу з велькими буквами.

У вояцкей команди *мир-НО* з малима буквами зазначена пририхтуюца часц команди, а зоз велькими буквами вивершна; з велькими буквами у сущносци визначени нагласенши склад.

О визначованю зоз италиком и болдом оп. 10.1. и 10.2.

6. ПИСАНЄ СЛОВОХ ВЄДНО И ОКРЕМЕ

Слова ше пишу ведно (зложени слова), зоз смужку (полузложени слова) и окреме (група словох).

Два слова ше можу третирац як зложени (евентуално полузложени) кед выполнені даскельо условия:

- а) кед ше зоз двома словами витвори нове значенє (*купопредаванє, Евроазия*);
- б) кед перша часц зложеного слова неперменліва (Н. *цмобелави, Г. цмобелавого, Д. цмобелавому; шивобелави, червеножовти/червеножолти*);
- в) кед часци зложеного слова несамостойни (у слове *рукопис* несамостойни часци *руко* и *пис*, а у слове *сиверозаход* несамостойна часц *сиверо*);
- г) кед ше два акценти звезу на єден (*биловла́са, рускокересту́рски*);
- г) кед ше витвори медзисобна повязаносц розличних часцох – за полузложени слова (*сербско-горватски одношеня, турско-гречески вязи*).

Генерално патрене, писанє словох ведно, зоз смужку або окреме не єдноставне пре рижни причини (насампредз прето же не маю шицки слова у истей мири самостойне значенє, пре розлични ступень знаня странских языкох, пре генерацийни розлики, пре припадносц одредженому фаху, пре неусоглашене акцентованє, пре нашлїдзени и новоформовани способи твореня и под.).

6.1. Меновнїки

6.1.1. Ведно ше пишу зложени и виведзени меновнїки:

а) хтори характеризує несамостойносц єдней або двох состояйних часцох; означеня несамостойносци першей состояйней часци, попри неперменлівосци, найчастейше присуство злучного вокала (-о-, -е/-є-), преправяне словох або преберанє формох зоз других языкох, а означеня несамостойносци другей состояйней часци – преправяне словох зоз зводзеньом на саму основу, додаванє суфиксох и, тиж, преберанє формох зоз других языкох (*бого+слов, дво+шед, душо+старатель, крайо+вид, лядо+ламач, лово+крадош, родо+люб, тро+зуб, угльо+водонїк, човеко+любец; оче+видец, земле+ділец; агро+номия, англо+фоб, био+графия, библио+графия, био+логия, гео+графия, нарко+ман, русо+фил, пра+баба, чукун+дідо*);

б) хтори характеризує обєдинєносц акцента, т. є. вигваряне з єдним акцентом и без паузи медзи состояйнима часцями (существую лєм даскельо винїмки, хтори ше квалификую як нестандартни) (*польопривре́да, страхопочитова́нє, чудотво́рец*);

в) хтори характеризує нове значенє (*Бого+човек, Индо+европjan, примо+придаванє, сиверо+восток, юго+заход*);

г) хторим перша часц не- (*неділо, недоброта, неєдначина, незгода, немоц, неприяте́ль, несклад, нечистота*), пол-/пола-/полу- (*полчас, полроче, поладне, полубог, полукруг, полукуля, полулабда, полуострово, полуцмота*);

г) хторим перша часц странски префикси *анти-, архи-, инфра-, контра-, ультра-* и под. (*антиалкоголичар, антифашист, архиепископ, архиерей, инфраструктура, контраадмирал, контрареволуционер, ультразвук*) або префиксоиди:

авио- (*авиофлота, авиомеханічар*);

авто- (у значеннях „само” и „власни”: *автобіографія, автогол, автокефалнось, автопортрет, автосугестія*; у значенню „автомобільський”, кед друга часць несамостойна: *автодром, автомобіль, автострада*);
аеро- (*аеродинаміка, аеродром, аерографія, аеронаутика*);
аудіо- (*аудіограм, аудіометер, аудіометрія*);
біо- (*біологія, біогенеза, біогеографія, біоекологія, біокибернетика*);
відео- (*відеотека*);
гідро- (*гідроліній, гідроліній, гідроліній, гідроліній, гідроліній, гідроліній*);
екс- (*екскраль, ексшампіон, ексчехословацька, ексюгославія*);
екстра- (*екстрапрофіт, екстраприход, екстразаробок, екстраквалітет, екстракласа*);
зоо- (*зоологія, зоогеографія, зоографія, зоокультура, зоопалеонтологія*);
етно- (*етногенеза, етнографія, етнолінгвістика, етномузикологія, етнопсихологія*);
іно- (*іновірнік, інокореспондент, інокредит, інофодбалер*);
квазі- (*квазінаука, квазіюнак, квазімудросць*);
кіно- (*кіноотека, кіноскоп*);
макро- (*макроаналіза, макробиотика, макроекономія, макрокліма, макроструктура*);
макси- (*максимум*);
мега- (*мегават, мегабайт, мегамаркет, мегапроект, мегагіт*);
мікро- (*мікроаналіза, мікроекономія, мікрокліма, мікроплан, мікротопонімія*);
міні- (*мінібус, мінімум*);
моно- (*моногенеза, монографія, монодрама, монокультура, монотеїст*);
мото- (*мотодром, мотонаутика, мотокультіватор, мотоманія*);
мулти- (*мултивітамін, мултидисциплінарнось, мултиконфесіоналнось, мултикультура, мултиміліонер*);
полі- (*полівалентнось, полігамія, поліглот[а], поліграф, політехніка*);
пост- (*поставангарда, постдипломец, постмодернізм[е]м*);
псевдо- (*псевдодемократія, псевдокласицизм[е]м, псевдомайстор, псевдонаука, псевдонім*);
психо- (*психоаналіза, психолінгвістика, психологія, психотерапія*);
радіо- (у значенню „зарюючий” *радіоактивнось, радіогенетика, радіологія, радіоскопія, радіофонія*);
супер- (*суперліга, супермайстор, супермен, суперсіла, суперспектакл, суперстар, суперревізія, суперфосфат*);
фото- (у значенню „шветлосні” *фотоапарат, фотоелектрон, фотодезінтеграція, фотокопія, фотосінтеза*; кед друга состоїна часць несамостойна *фотограф, фотографія, фототека*);
ретро- (*ретроактивнось, ретроверзія, ретровізор, ретроспектіва*);
стерео- (*стереовізія, стереофонія, стереометрія, стереотип*);
термо- (*термоакумуляція, термодинаміка, термоелектрарня, термоізоляція, термометер*).

д) хтори у новши час уходза зоз странських языкох, найвещей зоз англійського языка, а составени су зоз часцох хтори ширшому кругу меней препознатліви (*аутпут, аутсайдер, байпас, бейбісїтерка, білборд, бодібїлдер, бодїгард, букмейкер, гардвер, еркондішн*),

кремпита, лаптоп, лайтмотив, нокаут, нокдаун, олдтаймер, плейбек, рентакар, рокенрол, софтвер, фуснота, шперплова, шрайкбрехер);

е) хтори означую мена жительох населеньох або державох, составених зоз двох (ридше вещей) словох (*Банялучан, Новосадян, Ньюорчан, Савиноселец; Новозеландян, Билорус, Югославян*).

6.1.2. Зоз смужку ше пишу конструкти при хторих состояни часци затримую одредзени ступень самостойности, окремени акцент и неперменлівосц першей з нїх. Конструкт ше у тим случаю трима не тельо як една цалосна лексема, але як два здружени лексеми; перша состояна часц одредзує другу, даваюци ей при тим означене подфайти слова зоз общим значеньом у смислу специялизації, намени и под. (напр. *авто-хижа* представля хижу хтора ше заніма зоз предаваньом або сервисованьом автох).

Як полузложени слова, зоз смужку медзи состоянима часцями, пишу ше:

а) традиційни ориентализми, чия єдна часц найчастейше указує на родзинске одношене або на социялни статус (*Ибн-Сауд, Смаил-ага, Осман-паша, Гусеин-бег*), але и други меновніки, углавним турцизми (*Курбан-байрам, сиктер-кафа*);

б) традиційни конструкти, звичайно з єдну странску состояну часцу (*газ-маска, гол-линия, григ-мадарица, жар-птица, марма-камень, меч-лабда, орсаг-драга, ремек-діло, спомин-кніжка, фикс-идея, форгов-карики, шах-клуб, шиф-карта*);

в) нови конструкти, виражени зоз старима часточно преробенима язичними єдинками:

авто (авто-гаража, авто-драга, авто-камп, авто-карта, авто-колона, авто-механічар, авто-обеговане, авто-превознік, авто-школа);

авио (авио-карта, авио-компания, авио-конструктор, авио-линия, авио-механічар, авио-митинг, авио-моделар, авио-превознік, авио-путнік, авио-такси);

аеро (аеро-бомба, аеро-клуб, аеро-митинг, аеро-загадзоване, аеро-електрарня);

аудио (аудио-касета, аудио-пошорене);

видео (видео-арт, видео-бависко, видео-бим, видео-графика, видео-запис, видео-камера, видео-касета, видео-клуб, видео-конференция, видео-миксер, видео-пантліка, видео-плеєр, видео-проектор, видео-сигнал, видео-спот);

еко- (еко-ладя, еко-програма, еко-продукция, еко-фестивал);

екс (екс-Югославия, екс-Чехословацка);

етно (етно-парк, етно-валал, етно-стил, етно-филм);

кино (кино-оператер, кино-програма, кино-представа, кино-уходніца, кино-сала);

макси (макси-мода, макси-сукня, макси-шмата);

мото (мото-гума, мото-клуб, мото-крос, мото-култиватор, мото-наутичар, мото-обеговане, мото-пумпа, мото-ревия);

мини (мини-война, мини-гольф, мини-компютер, мини-конгрес, мини-маркет, мини-мода, мини-сукня, мини-лига, мини-одпочивок, мини-план, мини-серия, мини-структура, мини-фарма);

радио (радио-аматер, радио-апарат, ради-габи, радио-драма, радио-метеорология, радио-сигнал, радио-станіца, радио-репортажа, радио-телевизия, радио-технічар, радио-школа);

стерео (стерео-звук, стерео-камера, стерео-пошорене);

термо (термо-кошуля, термо-ботошии);

фото (фото-аматер, фото-апарат, фото-виданє, фото-копия, фото-лаборатория, фото-модел, фото-монтажа, фото-ревия, фото-репортер, фото-репродукция, фото-робот, фото-финиш);

г) конструкти хтори у новши час уходза зоз странских языкох, найвецей зоз англійского языка, а составени су зоз часцох хтори ширшому кругу меней препознатліви (*аква-аеробик, арт-филм, бар-код, бизнес-класа, ваку[у]м-пакованє, веб-сайт, гард-диск, гол-аут, гол-розлика, трейс-период, джамбо-джет, джет-сет, дизел-гориво, дизел-локомотива, дрим-тим, зен-будиз[е]м, мейл-адреса, инстант-фриштик, кик-бокс, клима-пошоренє, кол-центр, компакт-диск, мас-медії, нарко-бизнес, онлайн-семинар, офшор-фирма, панел-дискусия, панк-рок, поп-сонг, прес-конференция, порно-филм, припейд-интернет, риалити-шоу, секс-символ, ски-лифт, ски-рели, тест-превозка, ток-шоу, топ-лістина, топ-модел, фер-плей (але: фер бависко, фер одношенє), флопи-диск, шері-бренди, шуко-утичніца);*

г) хемийни термини, кед состояни часци чуваю свой акцент (*натриум-хлорид, натриум-нитрат, амоніум-хлорид, калциум-карбонат);*

д) комбинації з єдней букви або краткей назви букви и меновніка (*А-бомба, А-мол, Це-дур);* нет потреби за писаньом смужки кед ше на початку находзи скрацене слово з вецей буквох (*ТВ антена, ТВ емисия, РТВ предплата, РТВ фестивал, ВКВ столар);*

е) назви генералских чинох (*генерал-майор, генерал-полковнік).*

6.1.3. Окреме ше пишу двочленово синтагми составени зоз двох окремних словох при хторих ше перше слово, хторе одредзує друге, не меня и попри тим же дзепоедни з ніх можу буц и пременліви:

а) двочленово синтагми чий перши член непременліве слово (углавним странского походзєня), хторе ше похопює як прикметнік (*брutto чєжсина, думдум кулька, нето маса, портабл телевизор, соло шпиванє, стендбай аранжман, стреч панталони, фитнес центр, цикцак рушанє);*

б) двочленово синтагми при хторих перше слово звонка тей вязи пременліве и найчастейше означує символичну назву, фирму и под. (*Балкан експрес, берета пиштоль, карнекс паштета, мока кафа, Ориєнт експрес, панасоник телевизор, тойота авто, яфа кекс);*

в) двочленово синтагми чий перши член звонка тей вязи тиж пременліви и хаснує ше общєйше и самостойнєйше (*бантам категория, вестерн филм, гит парада, джєз музика, допинг контрола, жиро рахунок, интернет адреса, кантри музика, колор телевизор, контакт програма, питбул териєр, рок шпивач, фолк шпивачка, такси вожач, шунд литература).*

г) кед ше форманти зоз 6.1.1.г и 6.1.2.г зявля подвоєни або у прєширєних вязох (*авто и мото обєгованя, макро и микро планованє, макси и мини мода, мета и мини маркети, сликарски и фото студио, авио и рични транспорт, цєплотна и гидро изоляция).*

г) кед ше зоз дзепоедними формантами зоз 6.1.1.г наглашує квалификация, хтора ше змоцнює зоз акцентом (*ма екстра смак, понукаме екстра условия, посцигли зме екстра квалитет, вон екстра класа, мали зме супер журку; шицко було екстра, шицко було супер).*

д) состояни часци хтори сами полузложєни слова (*ролс-ройс автомобили, авто-мото дружтво, Це-дур скала, бе-се-же вакцина, Би-Би-Си програма);*

е) комбинації назвискох зоз полнима мєнами (*Йован Йованович Змай, Владислав Петкович Дис);* двойни презвиска ше тиж можу писац окреме (*Ксєния Макаї Орос,*

Любица Попович Белица), але и зоз смужку, у зависносци од записованя у особних документох;

є) титули и званя опрез менох (*кир Яня, фра Петар, ефенди Мита*) и презвискох (*доктор Полдрузи, доцент Скубан*).

6.2. Прикметніки

6.2.1. Ведно ше пишу зложени прикметніки хтори творя целосц з оглядом на значене и акцент:

а) зложени прикметніки наставаю на вецей способи – зоз префиксованьом, зоз виводзеньом зоз зложених меновнікох и зоз групох словох итд. (*недоступни, нерозумліви, превисоки, полугласни, микрогабови, мултидисциплинарни, суперкомфорни, биловласи, глухонєми, стредньошколски, стредньовикови, новорочни, старомодни, вонкашньотарговински, державноправни, уставотворни, родолюбиви, полнолітти, жимжелєни, наукововигледовацки, народношлєбодительни, индоевропски, вонкашньотарговински, промонархийни, богобояжліви, зенбудистични*); винїмок представляю прикметніки на -ов, хтори ше пишу як и основни меновніки (*Горняк Данков, Стрибер Малїкова, Княз Михаилова, газда Йованов, кир Яньов, Винсент ван Готов*);

б) зложени прикметніки зоз двочленових менох и назвох населеньох, державох або крайох (*герцетновски < Герцет Нови, новосадски < Нови Сад, робингудовски < Робин Гуд, рускокерестурски < Руски Керестур, фрушикогорски < Фрушка гора, южнобанатски < южни Банат*);

в) зложени прикметніки хтори преноша ниянси фарбох (*цмобелави авто, шветлочервена хусточка, завартожовте лісце, желєнкастобелави калап*) (оп. и 6.2.2.б);

г) зложени прикметніки хторим перша часц числовнїк (*дзеветрочни, пейцдньови, осемдзешатрочни, шейсцфарбови, стодньови*); ведно ше пишу зложени прикметніки и кед числовнїк ма вецей часци (*двацецейцмешачни, трицецейсирочни, два стопейдзешатрочни, двацецейцмилиметрови*);

г) зложени прикметніки хторим перша часц присловнїк (*общепознати, новоосновани, вельопочитовани, високоценєни, гореспомнути, такволани, висококвалификовани, високофреквентни, нїзкопродуктивни*); кед ше присловнїк окреме наглашує, вон ше пише окреме (*вельо почитовани, високо ценєни, горе наведзени, стредне продуктивни, високо пласовани*);

д) прикметніки з негацию (*недоповедзени, недоучени, недобри, невїхасновани*).

6.2.2. Зоз смужку ше пишу:

а) прикметніки хтори не означую даяку зависносц, але паралелносц, т. є. розличносц або спрочиєносц (*сербско-горватски одношєня, русийско-японска война, америцко-европски догварки, африцко-азийска солидарносц, сербско-болгарски союз, македонско-греческа гранїца, културно-историйни памятніки, фахово-наукова розправа, природно-математични факултет, образовно-воспитна діялносц, нємецко-французки филм, руско-сербски словнїк*); состояни часци тих полужложених прикметнікох чуваю свой акцент; кед основа єдней зоз двох состояних часцох редукована, подобни комбинації ше пишу ведно (*англосаксонски, евроазийски, евроамерицки*);

б) прикметніки хтори означую два або вецей розлични фарби (*белаво-желєна комбинация, чарно-били филм, жовто-желєна лабда, червено-били дрес, червено-белаво-била застава*) (оп. и 6.2.1.в).

6.3. Заменовніки

6.3.1. Ведно ше пишу:

а) неопределени заменовніки составени зоз префиксох *да-*, *дзе-*, *кой-* и опитних заменовнікох (*дакто*, *дацо*, *даяки*, *дачий*, *дзеяки*, *дзехтори/дзекотри*, *койкто*, *койцо*, *койяки*, *койчий*) (оп. и 6.9.1.а);

б) одрекаюци заменовніки составени зоз словка *ні-* и опитного заменовніка (*нікто*, *ніяки*, *нічий*, *ніч*, *ніхтори/нікотри*, *нікелі*); кед ше похасную зоз применовнікама, тоти заменовніки ше роздзелюю так же ше применовніки кладу медзи їх часци (*ні од кого*, *ні зоз ким*, *ні за яки пенєж*, *ні од чого*, *ні зоз чийм*); винімок представя применовнік *без* хтори ше не уклада медзи состояни часци одрекаючого заменовніка (*без нічого*);

в) неопределени заменовніки составени зоз основного заменовніка и суфиксох *-ика*, *-ишик*, *-и* (*хтошка*, *цошка*, *якишик*, *хторишик/котришик*, *чийшик*, *якии*, *хтории/котрии*);

г) словко *же* и опитни заменовнік *цо* кед су ведно у функції присловніка, опитного або порушуючого словка (*Пойдзеш уж, цоже розцагуєш?*; *Цоже, пришли сце?*) (оп. и 6.3.2.в).

6.3.2. Окреме ше пишу:

а) словко *гоч* од основного заменовніка (*гоч хто*, *гоч цо*, *гоч яки*, *гоч чий*, *гоч хтори/котри*);

б) група словох хтора почина зоз *хто зна* (*хто зна як*, *хто зна дзе*, *хто зна хто*, *хто зна чий*, *хто зна яки*, *хто зна хтори/котри*);

в) словко *же* од заменовніка (*Хто же пойдзе?*; *Цо же принєс?*; *Чийо же то волки на дворе?*; *Яке же було змаганє?*) (оп. и 6.3.1.г);

г) применовнік од заменовніка (*зо мну*, *з нїм*, *на ньго*, *по ню*); применовнік *по* ше пише окреме и кед ше одноши на вецей поняца (*Шицки му пречитали по даяки текст*; *Кажди з вас достанє по даяки дарунок*; *По хтори раз му гуторим?*), але ведно кед слово о неопределеним значеню (*подагдзе*, *покус*, *подаяки*, *подаєден*, напр. у *Найдзе ше подаєден добри*);

г) повратни заменовнік *ше* од дієслова (*набавели ше*, *шмею ше*, *обритвел ше*, *будує ше*, *приповеда ше*).

6.4. Числовніки

6.4.1. Ведно ше пишу:

а) основни числовніки од *єден* по *дзешец* (як и *сто*, *тисяч[а]*, *милион*, *милиярда*), порядково числовніки од *периши* по *дзевяти*, збирни числовніки од *двойо* по *дзешецero* (*пейц*, *дзевец*; *други*, *шести*; *пецero*, *осмеро*);

б) зложени числовніки хтори маю єден акцент – числа од *єденац* по *дзеветнац*, *дзешатки* од *дваецц* по *дзеведзешат* и *стотки* од *двасто* по *дзевецсто* (*петнац*, *седемнац*; *триецц*, *осемдзешат*; *итиристо*, *шейсцсто*);

в) меновніки и прикметніки хтори походза од вецейчленових числовнікох: *автобус дваеццтройка* (*ишли на дваеццтройки*), *итераецетка*, *итераеццпятка* (*шейсц итераеццпятки*), *триеццтрецина* (*пейц триеццтрецини*, *5/33*), *шейдзешатпейцрочни*, *стоосемдзешатпейцрочніца*, *дваеццдзевецрочни*, *стотриеццшейсцрочни*, *дваеццєдномешачни*, *дваеццосемдньови*; дакеди ше тоти меновніки и прикметніки преноша зоз числами (*65-рочни*, *185-рочніца*, *29-рочни*, *21-мешачни*, *28-дньови*, *24-*

години, 48-днів, 50-их роках); меновнік рочніца може ше писац и окреме од вецейчленового числовніка (сто осемдзешат пята рочніца).

6.4.2. Окреме ше пишу:

а) вецейчленово числовніки чийо состояни часци затримую свойо акценти – основни числовніки (дваецц [u] седем, сто дваецц [u] два, тисяч[a] два сто триецц [u] дзевец, три милиони штири тисячи сто пейдзешат [u] два), порядково числовніки (дваецц [u] треци, сто триецц [u] осми, два тисячи [u] осемнасти) и збирни числовніки (штираецц штверо, сто дваецц пецеро; дваецц пейцме, сто двома);

б) словко раз од числа (два раз, седем раз; треци раз, пияти раз; вельо раз, вецей раз, даскельо раз) и при рахованю (два раз три шейсц, седем раз седем штираецц дзевец; два у осем идзе штири раз, пейц у дваецц пейц идзе пейц раз); лем кед числовнік або прикметнік и словко раз маю присловніцке значене и єден акцент, пишу ше ведно (Пришол першираз и остатніраз „тераз и нігда вецей”; Придз другираз, тераз не мам часу „познейше”).

6.4.3. Зоз смужку ше пишу:

а) прибліжна вредносц виражена зоз числами (два-три, пейц-шейсц, седемнац-осемнац, триецц-штираецц, седемдзешат-осемдзешат, тристо-штиристо; штверо-пецеро, дзешецеро-єденаецеро, двома-троема, дзешецме-дванацме);

б) прибліжна вредносц виражена зоз меновніком и числом (годину-два, дзень-два, мешац-два, рок-два, метер-два, литра-два, слово-два, крочай-два);

в) числа хтори виражую неопредзени розпон (часови, количествови) (будзе тирвац 3-4 роки, кошта 600-700 динари); кед опрез першого числа применовнік од, медзи числами ше хаснує (неприбліжени) применовнік по (од 10 по 15 роки, чежи од 100 по 130 кили);

г) назви фабричних моделох у хторих ше за буквами находза и числа (М-48, М-4, Ф-14, С-500, ДЦ-9, Б-52, Ми-26); смужка ше не пише кед опрез числа цале слово (рено 5, голф 6, Ателе 212).

6.4.4. Зоз точку ше пишу порядково числа (бул 7. на обекованю, у 50. року, 2018. року).

6.5. Дієслова

6.5.1. Як єдно слово пишу ше прости (синтетични) дієсловни форми:

а) инфинитив (бешедовац, читац, писац, патриц, бежац/бежиц, шедзиц, випитовац, наскладац, наглашовац, информовац, компютеризовац);

б) презент, зоз дієсловох незаконченого/атотивного виду (бешедуєм, читам, пишем, патриш, бежи, шедзиме, наглашуєце, информую);

в) прости футур, зоз дієсловох законченого/тотивного виду (випитам, наскладаш, пове, придземе, одгаднєце, привежу);

г) императив (бешедуй, читай, пиш, патри, беж; шедзце, випитуйце, наскладайце, наглашуйце, информуйце, компютеризуйце);

г) дієсловни присловнік, зоз трецей особи множини дієсловох незаконченого/атотивного виду (бешедуюци, читаюци, пишуци, патраци, бежаци, шедзаци, наглашуюци, информуюци, компютеризуюци);

д) дієсловни прикметнік (пречитани, одквачени, написана, прикрашена, виповедзене, змасцене); префикси и основи дієсловох ше вше пишу ведно (оп. и 4.1).

6.5.2. Окреме ще пишу состояни часци зложених (аналитичних) дієсловних формах/конструкційох:

а) перфект (*бешедовал сом, написал сом, читал ши, патрел ши, прикрашели зме, наглашели зме, информовали сце, компютеризовали сце*); перфект у трецей особи єднини и множини (як и кед виповедзени субект у шицких трох особох єднини и множини) проста дієсловна форма;

б) зложени футур, зоз дієсловах незаконченого/атотивного виду (*будзем бешедовац, будзеши читац, будзе писац, будзе патриц, будзе прикрашовац, будземе наглашовац, будзеце информовац, буду компютеризовац*);

в) потенциал (*бешедовал бим, читал биши, писал би, патрела би, прикрашовало би, наглашовали бизме, информовали бисце, компютеризовали би*); треба наглашиц же ше форми *бизме* и *бисце* пишу ведно;

г) плусквамперфект (*бул сом бешедовал, бул ши читал, бул писал, була патрела, було прикрашовало, були зме наглашовали, були сце информовали, були компютеризовали*); тота зложена дієсловна конструкция ше нешка заменює зоз перфектом.

Окреме од дієслова пишу ше:

г) повратни заменовнік *ше* (*чувам ше, умивал ше, будзе ше гнівац, побочкаме ше, бали би ше, злагодце ше*) (оп. и 6.3.2.г);

д) одрекаюце словко *не* (*не печем, не зроби, не пиши, не роздумуюци, не засадзени, не кліпкаме, не будзеце лярмац, не спала би, не були написали*).

6.6. Присловніки

6.6.1. Ведно ще пишу зложени присловніки:

а) зоз применовніка и присловніка (*звонка, завчером, затераз, докля, одкаль, одкеди, одтеди, одтераз, однедавна, одразу, наблізко, навше, наоколо, насправди, окреме, покус, поталь*);

б) зоз применовніка и меновніка (*вжиме, влєце, введзелю, всоботу, збогом, зместа, набок, наглас, нажаль, напамят, напредок, наприклад, насправди, начудо, спочатку, упрекосц*);

в) зоз применовніка и заменовніка (*зошицким, медзитим, нацо, прецо, прето, потим*);

г) зоз применовніка и прикметніка (*загоруца, звисока, знова, наисце, нашвидко, од`знова, поготов, помали, спроста, сциха, углавним*);

г) зоз применовніка и числовніка (*ведно, одвойне, отройне, надва-натри*);

д) зоз вещей або рижних основох (*гореводом, долуводом, насампредз, очиглядно, очивисно, итвернож, спакруки, ютредзень*).

6.6.2. Окреме ще пишу:

а) присловніцки вирази зложени зоз применовніка и меновніка хтори чуваю окремени значеня своїх часцох (*без конца, без цилю, без шлїду, без смаку, без шора, до остатку, з боку, з нагоди, за дзень, на вечар, на годзину, на поладне, на радосц, на рано, на час, на щесце, по правдзе, по совисци, у ствари, у цалосци*); меновнік затримує свою функцию члена виреченя и у прикладох *Вона скочела на прави бок* и *З початку бешеди ми розумели Вашу думку*;

б) применовнік и заменовнік кед ше найду ведно у виреченю при чим заменовнік окремна часц виреченя (*На цо ши положел тепишу?*; *Медзи тим и гевтим столом будзе стац карсцель*);

в) присловнічки вирази хтори ше не зляли до єдного слова (*Бог го зна, а ти Боже знай, так повеси, правду повеси, зохрань Боже, дзень у дзень, з бока на бок, з рока на рок, з рук до рук, горе валалом, место попри месту*).

6.6.3. Зоз смужку ше пишу два присловніки хтори чуваю своєю акценти (*горе-долу, геваль-тамаль, кеди-некеди, кеди-теди, ліво-право, меней-вещей, напредок-назадок, нешка-ютре, тадзи-тамаль, чежко-нєлегко, кус-покус, як-так*); винімок *ту и там*.

6.7. Применовніки

6.7.1. Ведно ше пишу:

а) зложени применовніки зоз двох применовнікох (*опрез/напрез < о/на + пред, поза < по + за, понад < по + над, помедзи < по + медзи, попод < по + под, попри < по + при, спод < с + под, споза < с + поза, спомедзи < с + по + медзи, спред < с + пред*);

б) зложени применовніки зоз применовніка и меновніка (*вочи < в + очи, наверх < на + верх, наместо < на + место, обок < о + бок*);

в) секундарни применовніки по походзеню зоз присловнікох (*вонконцом, доокола, звонка, знука, около, повисше, поконцу*).

6.7.2. Окреме ше пишу:

а) прости примарни применовніки (*ту, до, з (< с), за, на, над, о, од, по, под, пре, пред, през, при, у*) од меновнікох и заменовнікох (*ту Владови, над нім*), а у синтагмах и од прикметнікох и числовнікох (*од доброго чловека, пред двома дзивками*);

б) применовніки хтори ше закончую на консонант; вони доставаю вокал *о* опрез формох особного заменовніка *я – Ї. и А. мнє, И. мну* (*зо мнє/мну, одо мнє, надо мнє/мну, презо мнє, предо мнє/мну*); випадни вокал *о* не доставаю применовніки [*о*]крем и *прейг*;

в) состояни члени у применовніцких виразах (*без огляду на, з нагоди, з помоцу, з цильом, у напярме, у недостатку, у цеку*).

6.8. Злучніки

6.8.1. Окреме ше пишу:

а) примарни злучніки (*и, а, чи, бо, же*);

б) секундарни злучніки хтори походза од других файтох словох (*цо, хтори/котри, яки, чий, дзе, кадзи, одкаль, накадзи, кед, як*);

в) состояни члени вещейчленових злучнікох понеже їх часци зачували своєю окремене значене (*без огляду на, гоч дзе, же би, и попри тим/того, кед би, лєм же, лєм кед, окрем же, прето/зато же, так же, як кед би*).

6.8.2. Ведно ше пишу зложени злучніки хтори настали зоз других файтох словох (*або < а + бо, алє < а + лє, прето < пре + то, зато < за + то*).

6.9. Словка

6.9.1. Ведно ше пишу словка за творене словох у функції префікса (*да-, дзе-, кой-, ні-, нє-*) и суфікса (*-ш/-шка/-шик, -же*) зоз основу дотичних словох:

а) за творене заменовнікох и присловнікох (*да-*: *дахто, дацо, дачий; дагдзе, дакадзи; дзе-*: *дзеяки; дзекеди, дзешка; кой-*: *койхто, койцо, койяки, койчий; койдзе, койкадзи; ні-*: *ніхто, ніч, ніяки, нічий; нігдзе, нікадзи, ніодкадз; -ш/-шка/-шик*: *хтошка, цошка, якиш/якишик, чийшик, хториш/хторишик; кадзиш/кадзишик, дзешка; -же*: *цожє*) (оп. и 6.3.1);

б) за творене меновнікох, прикметнікох, дієсловох и присловнікох (*не-*: *недоброта, неєдначина, незнанє, нелагоднось, неприятель; невельки, невесели, недостаточни, недоступни, неискусни; ненавидзиць, недовидзоваць, недоедаць, недочуваць, нестаць; недалеко, недавно, невиповедзено, необачуюць, незатримуюць*); кед прикмета виповедзена зоз словком *не-* и дієсловним прикметніком або зоз прикметніком твори єдно негіране поняце (звичайно заменліве зоз даєдним другим словом), пише ше ведно (*недокончена робота, незисцєни жаданя, нерішєни питаня; невельки „мали”, невесели „смутни”, недобри „зли, подли”*) (оп. и 6.9.2);

г) за присловніки *нераз* и *недосць* оп. 6.9.2.г и 6.9.2.д.

6.9.2. Окреме ше пише словко *не* кед зоз словом опрез хторого ше находзи не твори єдно поняце, т. є. кед представя негацию. До такого писаня приходзи при шлїдуючих файтох словох:

а) при дієсловох, дієприкметнікох у функції предиката и при дієприсловнікох кед маю функцию негациї (*Не придзе вон нешка; Робота не докончена; Лежал не даваюци знаки живота*);

б) при прикметнікох хтори стоя за негацию прикмети (*Тота хижса не стара*);

в) при числовнікох и присловнікох заменовніцкогo походзєня (*не три, не пияти; не иншак, не так*);

г) при словку *раз* (оп. и 6.4.2.б); винїмково присловнік *нераз* „вельо раз, часто”; (оп. и 6.9.1.г);

г) при применовнікох и злучнікох (*не при, не на, не лєм*);

д) при змоцнюючих присловнікох и при неперменлівих предикатских словох (*не досць, не цалком, не прето; не треба, не мож*); винїмково присловнік *недосць* у значєню „мало”.

6.9.3. Окреме ше пише словко *ні* од неопредзєного заменовніка кед припадкова форма глєда и применовнік (*ні на ким, ні до кого, ні зоз ким, ні на яким*).

6.9.4. Окреме ше пише словко *же* од опитного заменовніка (*Чом же пошол?; Яке же було змаганє?; оп. и 6.3.2.в*) и у даєдних виразох (*Же бисцьє ше не побили!; Не же ше вадзел з нами!*).

6.9.5. Зоз смужку ше пишу:

а) словко *-лє* (*Дай-лє ми кліщи; Ноцьє-лє[м]*);

б) словка *ни-а* (попри *ниа*), *и-яй*, *но-ша[к]*.

6.10. Викричніки

6.10.1. Викрични словка (*гало, го, ей, ноле, пале, фуй, чит, юй, яй*) пишу ше окреме. Провадзєни су зоз запяту або викричніком.

6.10.2. Дзєпєдни викричніки ше пишу зоз смужку (*а-га́, бла-бла, гм-гм, гона-са, гокус-покус, ейне-ейне, ию-ю, йой-йой, ноцьє-лє*).

Имитованя або ономапоєї ше звичайно даскельо раз повторюю пре змоцньоване упечатка: *га-га-га* (имитованє шмиху), *гав-гав-гав* (имитованє бреханя), *ку-ку* (имитованє гласа куковки), *мяв-мяв* (имитованє гравченя мачки). То ше одноши и на доволванє дзепоедних животиньох: *таш-таш-таш!* (доволванє качкох), *не-не-не!* (доволванє кравох).

6.10.3. Кед ше викричніки вигваряю длужей и без претаргованя вокал ше предлужує зоз повторйованьом одвитующей букви (*Гееей!*, *Ееей!*). Достаточни три исти букви.

7. ПИСАНЄ ДАСДНИХ ЗАКОНЧЕНЬОХ ПРЕМЕНЛІВИХ СЛОВОХ

7.1. Меновніки

7.1.1. Номинатив єднини. Меновніки хлопского роду ше у номинативе єднини углавним закончую на тварди и мегки консонант, але и на вокали *-а, -о, -и, -е, -у*.

Меновніки на *-а* (*Микола, Дюра, газда, староста, судия, Митя*) маю мишану деклинацію – у Д., И. и Л. єднини и у Н. множини маю законченя як меновніки хлопского роду, а у Г., А. и В. єднини маю законченя як меновніки женского роду.

Дзепоедни меновніки на *а-* у Г. єднини маю двояки форми: *Дюра, Г. Дюри/-ру; Микола, Г. Миколи/-лу; газда, Г. газди/-ду*. То ше одноши и на даскельо власни мена и презвиска на *о-*: *Любо, Г. Люба/-бу; Кишпетьо, Г. Кишпетья/-тю; Фечо, Г. Феча/-чу/-чи*.

Меновніки на *-о*, кед су домашнього походзеня або старши пожички (*Янко, Петро, Шимко, дїдо; авто, динамо*), у пременки не преширюю основу зоз консонантом (Г. *Янка, Г. дїда, Г. авта*). Новши пожички на *-о* (*радио, студио, сценарио*) и меновніки хлопского роду на *-и* (*бачи, Яни, Дюри; Сегеди, Гарди, Андри, виски, лоби, рагби*) преширюю основу зоз консонантами *й* або *к* (Г. *радия, Г. студия, Г. сценария; Г. бачика, Г. Яника, Г. Дюрика; Г. Сегедия, Г. Гардия, Г. Андрия, Г. виския, Г. лобия, Г. рагбия*) (оп. и 3.1.4).

Меновніки-пожички хторим номинативна форма на *-е* и *-у* (*клише, купе, резиме, досис; шоу, кану, иглу, интервью*) и у деклинації углавним маю непременліву основу пременки (Г. *клишеа, Г. купеа; Г. шоуа, Г. кануа*).

Меновніки на *-ист* и *-ет* (*економист, капиталист, тракторист; поет, естет*) маю форму номинатива и зоз преширеньом *-а* (*економиста, капиталиста, тракториста; поета, естета*). Гоч ше перши у Г. єднини меняю по пременки хлопского роду (Г. *економиста; Г. поета*), а други по пременки женского роду (Г. *економисти; Г. поети*), у других припадках превладує мишана пременка (*економиста, Г. економисти, Д. економисти/економистови, А. економисту, И. економистом, Л. економистови*).

По пременки хлопского роду меняю ше *метод, систем, програм*, а по пременки женского роду *метода, система, програма*.

Презвиска женских особох ше у урядових документох и спискох пишу як и презвиска хлопских особох (*Мария Молнар, Ксения Олеяр, Мелания Будински, Цецилия Бучко*) (оп. и 5.1.3); у тим случаю меня ше лем мено, а презвиско остава непременєне. У каждодньовой бешеди презвиска ше хасную у прикметніцкей форми (*Молнарова, Олеярова, Будинскова, Бучкова*); меняю ше по прикметніцкей пременки (Г. *Молнарovej, Г. Бучковой*). Кед ше презвиска женских особох хасную без мена особи, можу достац суфиги *-ка* и *-аня* (*Молнарка, Олеярка, Будинсканя, Бучканя*) и маю пезоративне значене; меняю ше по меновніцкей пременки (Г. *Молнарки, Г. Бучкані*).

Презвиска и назвиска хлопских особох хтори означую даяку човекову прикмету (*Мудри, Лиси, Груби, Шүти*) маю прикметніцку пременку (Г. *Мудрого, Д. Мудрому; Г. Грубого, Д. Грубому*). Прикметніцки презвиска або назвиска ше не меняю кед коло нїх стої мено (Г. *Янка Мудрого, Д. Янкови Мудрого; Г. Михала Грубого, Д. Михалови Грубого*). У случаю же учасніком у розгварки дотична особа добре позната меновніки прикметніцкого походзеня ше можу меняц по меновніцкей пременки (Г. *Янка Мудрия, Д. Янкови Мудрийови; Г. Михала Грубия, Д. Михалови Грубийови*). То ше одноши и на презвиска хтори ше закончую на *-ски, -ци* и *-чки* (Н. *Будински, Г. Будинского; Н. Кашовски, Г.*

Кашовського; Н. Пастовніцки, Г. Пастовніцкоґо; Н. Каменіцки, Г. Каменіцкоґо; Н. Радуловачки, Г. Радуловачкоґо).

Дасѣдни меновніки маю у Н. вокали *о* и *е* (оп. и 3.3.3), хтори у пременки випадую (Н. сон, Г. сна; Н. парток, Г. партка; Н. витор, Г. витру; Н. гузел, Г. гузла; Н. кабел, Г. кабла; Н. попер, Г. попру). Форми зложених меновнікох виведзених од меновніка *метер* (*центиметер, дециметер, милиметер, километер*) у Г. еґзистую и зоз вокалом *е* и без вокала *е* (Г. километера/километра).

7.1.2. Генитив єднини. Меновніки хлопского и стреднього роду маю у генитиве єднини два законченя: *-а* и *-у*, а у писаню и *-я* и *-ю*.

Законченя *-а/-я* маю:

а) меновніки хлопского роду хтори означую живе єство (*маляра, писара, роботніка, столара; медведза, хробака*), уключуюци и древа (*дуба, явора, хроста*) и часци живого єства (*носа, хрибта; конара, кореня*);

б) меновніки хлопского роду хтори означую предмети и машини (*ашова, клайбаса, плуга, стола; комбайна, трактора*);

в) меновніки хлопского роду хтори означую мери (*байта, бита, гектара, грама, мет[е]ра*), пенєжи (*динара, євра, долара, шилинга, биткоина*) и мешаци (*януара, фебруара, октобра*);

г) меновніки хлопского роду хтори означую танци (*валцера, чардаша, степа, танга*);

ґ) меновніки хлопского роду хтори означую будинки и просторії (*дома, манастира, пойда, приклєта, хліва*); але: *салашу, шлайсу, поверху, штоку*;

д) меновніки хлопского роду хтори означую термини странского походзєня (*атома, сектора, презента, процєса, прогрєса, профита, єпитєта*);

е) шицки меновніки стреднього роду (*дзєцка, жита, моря, поля, места, знаня, сцєрпеня*).

Законченя *-у/-ю* маю:

а) меновніки хтори означую матерії (*воску, квасу, ляду, меду, писку, гипсу, соку, чаю*); але: *овса, хлєба, сира*;

б) меновніки хтори означую простор (*гаю, дєпу, риту, краю, пияцу, плацу, парку, стадиону*); але: *лєса, бєра*;

в) меновніки хтори означую природни зявєня (*витру, дижджу, каменцу, мразу, шніґу*);

г) меновніки хтори означую чувства (*болю, жалю, гніву, страху*);

ґ) меновніки хтори означую дії (*акту, бєгу, лєту, ходу, галайку, крику*);

д) меновніки хтори означую дні (*пондзелку, вовторку, штвартку, пиятку*);

е) меновніки хтори означую страни швета (*востоку, заходу, сивєру, югу*);

є) префиксовани меновніки з рижними значєнями (*виразу, запису, прикладу, наступу, одпочивку, розвою*).

Обидва законченя маю:

а) меновніки на суфикс *-з[е]м* (*билитвизма/-му, материялизма/-му, монархизма/-му, дєспотизма/-му, рєлативизма/-му, теизма/-му*);

б) меновніки на суфикс *-ок* (*винїмку/-ка, зармутку/-ка, нєдостатку/-ка, обрахунку/-ка, одрутку/-ка, початку/-ка*); частєйше законченє *-у*;

в) меновніки хтори означую географски назви (*Бєограду/-да, Загребу/-ба*); частєйше законченє *-у*;

г) меновніки странского походзєня, новшого походзєня углавним англицизми (*бионженеринга/-гу, брифинга/-гу, римейка/-ку, листинга/-гу, слєнга/-гу, стайлинга/-гу, стєндбая/-аю*); мєдзи нїма мож видзєлїц групу меновнікох хтори означую рижни бависка (*фодбала/-лу, ватєрпола/-лу, тєниса/-су, скайдайвинга/-гу*).

7.1.3. Датив єднини. Мєновніки хлопского роду маю у дативє єднини два закончєня: *-ови* и *-у/-ю*. Мєновніки хтори означую живє маю закончєнє *-ови* (*Владови, Дюрови, Петрови; Барнови, Колєсарови, Пушкашови; парастови, пекарови, адвокатови*), а мєновніки хтори означую предмети и абстрактни поняца маю закончєнє *-у* (*ашову, клайбасу, плугу, столу; болю, жалю, смутку*).

Славянски презвиска на *-ов* найчєстєйшє маю закончєнє *-у* (*Весєлинову, Павлову, Димитрову*).

При прємєнки странских мєнох и презвискох мєна можу дакєди оцац и нєпрємєнєни: (*написал писмо Брус[ови] Вилисови, Джємс[ови] Бондови, Рабиндранат[ови] Тагорови*).

Мєна животиных углавним маю закончєнє *-ови* (*псови, когутови, буякови, коньови*).

7.1.4. Акузатив єднини. Мєновніки хлопского роду хтори означую живє у акузативє єднини маю форму гєнитива (*маляра, писара, роботнїка, столара; мєдвєдза, хробака*), а мєновніки хтори означую нєживє маю форму номинатива (*ашов, клайбас, плуг, стол; комбайн, трактор*).

Мєновніки хтори означую назви маркох автох, тракторох, картох за картанє и под. тиж можу у акузативє мац форму гєнитива (*мєрцєдєса, фолксватєна, форда; владимирца, фєргусона; адута, тромфа*).

7.1.5. Вокатив єднини. Мєновніки хлопского роду маю у вокативє єднини форму номинатива єднини або закончєня *-є/-є, -у/-ю, -о*.

Форму номинатива єднини маю:

а) даєдни мєновніки народного языка (*оцєц!, бачи!, сушєд!, учитель!*);

б) даєдни мєновніки новшого походзєня, хтори до руского языка вошли прєйг сєрбского (*дирєктор!, профєсор!, рєдактор!, маєстро!*);

в) даєдни власни мєна (*Владо!, Любо!, Яни!, Дюри!*);

г) вєкшина презвискох (*Гайдук!, Горняк!, Канюх!, Джуджар!*).

Закончєнє *-є/-є* маю даєдни мєновніки хтори означую:

а) особи (*Боже!, чловєчє!, панє!, кумє!*);

б) мєна (*Митрє!, Петрє!, Габрє!*).

Закончєнє *-у/-ю* маю:

а) вєлї общи мєновніки (*брату!, дїду!, сину!, свату!, кралю!, цару!, дураку!, шлєптаку!, крадошчу!*);

б) даєдни власни мєна, гипокористики и назвиска (*Мижу!, Фєрку!, Юлинку!, Янку!, Ильку!*).

Закончєнє *-о* маю мєновніки на *-а* (*газдо!, слуго!, судийо!; Миколо!, Дуро!, Новто!; поєто!, капиталисто!*)

Дзєпоедни мєновніки маю двояки закончєня:

а) форму номинатива и закончєнє *-є/-є* маю даєдни мєна (*Владимир/-рє!, Михал/-лє!, Юлин/-нє!, Яким/-мє!*) и особи (*шовгор/-грє!*); форми номинатива стилски нєутрални, а форми на *-є/-є* стилски офарбєни;

б) форму номинатива и закончене -у/-ю маю даєдни меновніки, власни мена и презвиска (*товариш/-шу!*, *пайташ/-шу!*, *Василь/-лю!*, *Андри/-ю!*, *Сивч/-чу!*, *Такач/-чу!*); форми номинатива стилски неутрални, а форми на -у/-ю стилски офарбени.

7.1.6. Локатив єднини. Меновніки хлопского роду маю у локативе єднини три законченя: *-ови*, *-у/-ю*, *-е/-є*.

Закончене *-ови* маю меновніки хлопского роду хтори означую живе (*Владови*, *Дюрови*, *Петрови*; *Барнови*, *Колесарови*, *Пушкашови*; *парастови*, *пекарови*, *адвокатови*, *сушєдови*, *пайташови*).

Закончене *-у/-ю* маю меновніки хлопского роду хтори на концу основи маю: предньоподнебни консонанти *й*, *л`*, *н`*, *д`*, *т`*, *ж*, *ш*, *дж*, *ч* (*ц*), зубно-ясново *дз*, *ц*, задньоподнебни консонанти *к*, *г*, *х* и гарлови консонант *г* (*краю*, *карсцєлю*, *каменю*, *Лалитю*, *ножу*, *ярашу*, *кочу*, *плацу*, *дижджу*, *пецу*, *кармику*, *клягу*, *ореху*, *брегу*).

Закончене *-е* ма векшина меновнікох хлопского роду хтори на концу основи маю консонанти *б*, *п*, *в*, *ф*, *м*, *р* (*слупе*, *гордове*, *Сриме*, *конаре*). Але: *руб*, Л. *руб*/*убе*; *хотар*, Л. *хотару/-ре*; *потоп*, Л. *потопу*; *рендлап*, Л. *рендлапу*; *телеграф*, Л. *телеграфу*; *рам*, Л. *раму*.

Законченя *-е/-є* и *-у* можу мац меновніки хлопского роду хтори на концу основи маю консонанти *д*, *т*, *л*, *н*, *з*, *с* (*Шидзе/Шиду*, *прикєту/-єце*, *валалу/валале*, *коминє/-ну*, *Вербасу/-аше*). Пред законченєм *-е* консонант основи ше змегчує.

При меновнікох хтори означую мешацци превладує закончене *-у* (*януару*, *фебруару*, *марцу*, *априлу/-ле*, *маю*, *юнию*, *юлиу*, *августу*).

Лем закончене *-у* маю меновніки: *зубу*, *гольту/голту*, *мразу*, *носу*, *пасу*, *риту* и др. Меновніки странского походзєня, медзинародни термини и ридко хасновани назви углавним не меняю консонант основи и маю закончене *-у* (*авиону*, *транспорту*, *фрижидєру*, *звиту*, *Кардифу*, *Штранду*, *готєлу*, *шлайсу*, *шпайзу*).

7.1.7. Номинатив множини. Меновніки хлопского роду у номинативе множини маю штири законченя: *-и*, *-е/-є*, *-ове*, *-а/-я*.

Найрозширенше закончене *-и* (*припадніки*, *власніки*, *предки*, *роки*, *смаки*). Як резултат такв. другєй палатализації консонант основи *к* меновнікох хтори означую живе єство дакеди преходзи до *ц* (*Руснаци*, *Поляци*, *вояци*, *чудаци*) (оп. и 3.2.1).

Закончене *-е/-є* маю меновніки хтори означую особи по територіялней або націоналней припадносци, по занїманю и по прикмети кєд су вивєдзєни зоз суфиксами: *-ан* (*Войводянє*, *Бачванє*, *Личанє*, *Новосадянє*, *Бачинчанє*), *-тель* (*житєлє*, *руководитєлє*, *учитєлє*, *читатєлє*), *-аль* (*ковалє*), *-ач* (*ткачє*, *питачє*, *богачє*), *-ар* (*Болгарє*, *млїнарє*, *мулярє*), *-ор* (*директорє*, *инвеститорє*, *конструкторє*) *-єр* (*кондуктерє*, *байкерє*, *програмерє*); закончене *-е* маю и меновніки чия ше основа закончує на консонант *ш* (*видлаше*, *новтаруше*, *танцоше*, *товарише*).

Закончене *-ове* маю меновніки хтори означую особи, зродство и титули, як и велї особни мена и презвиска (*сушєдове*, *вождове*, *оцове*, *дїдове*, *синове*, *бачиковє*, *панове*, *кральовє*, *паноцове*, *владиковє*, *шефовє*, *судийовє*, *Янковє*, *Петровє*, *Сабадошовє*, *Фейдийовє*).

Закончене *-а/-я* маю даєдни меновніки странского походзєня на *-о* хтори до руского язика вошли преїг сербского (*авта*, *гєта*, *динама*, *радия*, *студия*).

Законченя *-и* и *-ове* маю:

а) меновніки *унуки/-ковє*, *полковніки/-ковє*;

б) меновніки странского походження на *-лог/-ог* (*екологи/-гове, метеорологи/-гове, педагоги/-огове, социологи/-гове, філософи/-зофове*); форми на *-ове* новшого датума;

7.1.8. Меновніки хлопского роду хтори у номинативе множини маю змегчоване консонантох *д, т, з, с, л, н* на *дз, ц, ж, ш, л', н'* тото змегчоване не маю у косих припадках у сучасним литературним языку (з винїмком вокатива): *Н. Войводянє, Г. Войводянох, Д. Войводяном, А. Войводянох, В. Войводянє, И. Войводянами, Л. Войводянох. Подобно и Дюрдьовчанє (Г. Дюрдьовчанох), Вербащанє (Г. Вербащанох), Петровчанє (Г. Петровчанох). То ше одноши и на меновнік брат: Н. браца, Г. братох, Д. братом, А. братох, В. браца, И. братами, Л. братох.*

Основи номинатива множини у хторих *к* прешло до *ц* (оп. и 7.1.7) по аналогії ше пренесли и до других припадках множини (з винїмком вокатива) (*Г. Руснацох, Д. Руснацом, А. Руснацох, В. Руснаци, И. Руснацами, Л. Руснацох*) и попри тим же у нїх припадково законченя не починаю на вокал преднього шора, цо представля основне условие за палатализоване (невименени форми би глашели: *Г. Руснакох, Д. Руснаком, А. Руснакох, И. Руснаками, Л. Руснакох*).

Меновніки хтори у номинативе множини маю закончене *-ове* у зависних припадках траца *-ов-* (з винїмком вокатива): *Н. сушедове, Г. сушедох, Д. сушедом, А. сушедох, В. сушедове, И. сушедами, Л. сушедох. У зависних припадках -ов- траца и кумове (Г. кумох), старостове (Г. старостох), дружбове (Г. дружбох), сватове (Г. сватох), кральове (Г. кральох), оцове (Г. оцох). Медзи нїма и дзепоедни мена и презвиска: Михалове (Г. Михалох), Янкове (Г. Янкох), Фейдийове (Г. Фейдийох), Рамачове (Г. Рамачох).*

7.1.9. Инструментал множини. Даєдни меновніки у инструменталу множини место законченя *-ами/-ями* маю закончене *-ми* (*людзми, гудацми, пенєжми, дзверми, коньми, заяцми*).

7.1.10. Меновніки стреднього роду на *-е/-є* хтори означую млади (*каче, маче, целє, щенє*) и меновніки на *-че* хтори означую предмети (*кольче, рекельче*) преширюю у єднини основу зоз *-ец-* (у генитиве, дативе, инструменталу и локативе), а у множини зоз *-ат-* (у шицких припадках): *Н. єдн. маче, Г. мачеца, Д. мачецу, А. маче, В. маче, И. мачецом, Л. мачецу; Н. мн. мачата, Г. мачатох, Д. мачатом, А. мачата, В. мачата, И. мачатми, Л. мачатох. У инструменталу множини части дублети: мачатми/мачатами, гушатми/гушатами, целятми/целятами.*

7.1.11. Меновнік женского роду *мац* у зависних припадках преширює основу зоз *-ер-* (з винїмком вокатива єднини): *Н. єдн. мац, Г. мацери, Д. мацери, А. мацер, В. мац/мамо, И. мацеру, Л. мацери, Н. мн. мацери, Г. мацерох, Д. мацером, А. мацери, В. мацери, И. мацерами, Л. мацерох.*

Меновнік *пані* неперменлїви.

Меновнік *млода* ма прикметніцку пременку: *Н. єдн. млода, Г. млодей, Д. млодей, А. млоду, В. млодо, И. млоду, Л. млодей, Н. мн. млоди, Г. млодих, Д. млодим, А. млоди, В. млоди, И. млодима, Л. млодих.*

7.1.12. О писаню меновнікох ведно и окреме оп. 6.1.

7.2. Прикметніки

7.2.1. Форми прикметнікох хлопского и стреднього роду у локативе єднини маю законченя *-им* и *-ому* (*добрим/доброму, вредним/вредному*). Двойки законченя маю и родово заменовніки (*моїм/моіому, нїм/нїому*) и порядково числовніки (*першим/першому*,

другим/другому) хтори ше тиж меняю по прикметніцкей пременки. Форми на *-им* частейши, а форми на *-ому* ше звичайно хасную зоз применовніком *при* (*при мойому братови*).

7.2.2. Односни прикметніки на *-ов* (материялни и др.) маю двояки сети законченьох:

а) хл. р. *-ов*, ж. р. *-ова*, стр. р. *-ово*, мн. *-ово* (*алуминиюмов, -ова, -ово, -ово*);

б) хл. р. *-ови*, ж. р. *-ова*, стр. р. *-ове*, мн. *-ови* (*алуминиюмови, -ова, -ове, -ови*).

Сет законченьох под а) найчастейше маю прикметніки при хторих виражене присвойне значене (*пойдов облачок, степова лішка, лесово жридо, шнігово гвиздочки*).

7.2.3. Прикметніки странского походзена *браон, гроги, секси, фер, шик* и др. непременліви. Вони не маю ані компарацию.

7.2.4. Компарацию (поровноване) маю лем описни прикметніки (*млади, -да, -де, -ди; цихи, -ха, -хе, -хи; тунї, -ня, -не, -ні*) и прикметніки других файтох кед здобули описне значене (*древени, -на, -не, -ни „ленїви”*).

Компаратив ше твори з помоцу законченя *-ши* (*милиши, билиши, грубиши*) и, кед ше основа закончує на два або три консонанти, з помоцу варианты *-ейши* (*мудрейши, оштрейши, твардейши*). Прикметнік *швижи* ма дублетни форми компаратива – *швижши* и *швижейши*.

Пред компаративним законченьом *-ши* прикметніцки суфікси позитива *-ки, -оки, -еки* (у писаню и *-еки*) ше траца (поз. *кратки* – комп. *кратши*, поз. *високи* – комп. *висши*, поз. *далеки* – комп. *дальши*).

Финални консонанти основи ше не меняю пред компаративним законченьом *-ши* кед приходзи до висдначованя по дзвонкосци (*младши, сладши, нїзиши, узши, швижши, чежиши, грубиши*) (оп. и 4.2.3.г, 3.1.1).

Пред компаративним законченьом *-ейши* приходзи до змечгованя консонантох *л, н* на *л`*, *н`* (поз. *цепли* – комп. *цеплейши*, поз. *нагли* – комп. *наглейши*, поз. *моцни* – комп. *моцнейши*, поз. *цесни* – комп. *цеснейши*) и палатализованя *к* до *ч* (поз. *легки* – комп. *легчейши*, поз. *мєжки* – комп. *мєгчейши*, поз. *горки* – комп. *горчейши*) (оп. и 3.2.1).

7.2.5. О писаню прикметнікох ведно и окреме оп. 6.2.

7.3. Заменовніки

7.3.1. Меновніцки (неродово) заменовніки самостойни у виреченю як и меновніки. То особово заменовніки (*я, ти, ми, ви, вони*), повратни заменовнік *себе*, опитни и односни *хто, цо* и зоз нїх виведзени неопредзени (*хтошка, дахто, цошка, дацо*) и одрекаюци заменовніки (*ніхто, ніч*). Шицки начишлени заменовніки (з винїмком заменовнікох за 3. особу єднини – *вон, вона, воно*) маю лем єдну форму за шицки три роди.

Прикметніцки (родово) заменовніки маю форми за шицки три роди и за множину. То присвойни заменовніки (*мой, моя, мойо*, мн. *мойо*; *твой, твоя, твое*, мн. *твое*; *наш, наша, нашо*, мн. *нашо*; *ваш, ваша, вашо*, мн. *вашо*; з винїмком *його, ей, їх*), указуюци (*тот, тота, тото*, мн. *тоти*; *гевтот, гевта, гевто*, мн. *гевти*), одредзени (*кажди, каждая, каждые*, мн. *кажди*; *шицок, шицка, шицко / шицке*, мн. *шицки*), и векшина опитних (*яки, яка, яке*, мн. *яки*; *хтори/котри, хтора/котра, хторе/котре*, мн. *хтори/котри*) неопредзених (*даяки, даяка, даяке*, мн. *даяки*; *даєден, даєдна, даєдно*, мн. *даєдни*) и одрекаюцих заменовнікох (*ніяки, ніяка, ніяке*, мн. *ніяки*; т. є. тоти одрекаюци заменовніки хтори не спадаю до меновніцких заменовнікох).

7.3.2. Присвойни заменовнік за 3. особу множини вше ше пише *їх* (*їх человек, їх хижа, їх любов*).

Форми генитива и акузатива множини од особового заменовніка *вони* (*их*) можу ше тиж писац *їх*, кед ше находза на початку виреченя и кед су наглашени (*Їх сом видзел вчера; Їх стретла на центру*).

И форма датива множини од особового заменовніка *вони* (*им*) може ше под истима условиями писац зоз консонантом *й*, односно *їм* (*Їм поведзце; Їм дайце пенєж*).

7.3.3. Присвойни заменовніки *мой, твой, свой* затримую консонант *й* и у других припадках (Н. едн. *мой, Г. мойого, Д. мойому, А. мойого, В. мой, И. моїм, Л. моїм/мойому*, Н. мн. *моїо, Г. моїх, Д. моїм, А. моїх, В. моїо, И. моїма, Л. моїх*) и у формах за женски и стредні род (*моя, твоя, своя; мойо, твоео, своео*).

7.3.4. Опитно-односни заменовніки *чий, чия, чийо*, мн. *чийо* тиж затримую консонант *й* и у других припадках (Н. едн. *чий, Г. чийого, Д. чийому, А. чийого, В. чий, И. чийм, Л. чийм/чийому*, Н. мн. *чийо, Г. чийх, Д. чийм, А. чийх, В. чийо, И. чийма, Л. чийх*). Опитно-односни заменовніки на консонант *й* маю и виведзени форми (*нічий, нічия, нічийо*, мн. *нічийо; дачий, дачия, дачийо*, мн. *дачийо; койчий, койчия, койчийо*, мн. *койчийо*).

7.3.5. Форми генитива єднини од особового заменовніка *вон* (*нього* и *нього*) ше не хасную зоз истима применовніками. Форма генитива *нього* ше хаснує зоз шицкими применовніками окрем зоз *до* (*од нього, окрем нього, коло нього, але до нього*).

7.3.6. О писаню заменовнікох ведно и окреме оп. 6.3.

7.4. Числовніки

7.4.1. Док основни числа першей дзешатки у векшини виведзених основних числовнікох оставаю неприменени (*єденац, седмнац, осемнац; трицец, седмдзешат, осемдзешат; двацто, пейцто, дзевецто*), числа *штири, пейц, шейц* и *дзевец* ше меняю у одвитующих числох другей дзешатки (*штернац, петнац, шеснац, дзевецнац*) и у одвитующих дзешаткох (*штерацец, пейдзешат, шейдзешат, дзеведзешат*).

7.4.2. У комбинацийох *дзешатки + єдинки, стотки + дзешатки + єдинки, тисячки + стотки + дзешатки + єдинки* итд. меняю ше лєм числовніки хтори означую єдинки (*трицец другого, сто двацец єдного, тисяч тристо дзеведзешат пятого*). Треба визначиц же ше не меняю шицки єдинки – лєм числовніки од *єден* по *шейц*.

7.4.3. О писаню числовнікох ведно и окреме оп. 6.4.

7.5. Дієслова

7.5.1. Инфинитив. Инфинитивни форми ше у руским язичу закончую на *-ц* (*писац, читац, бешедовац*). Винімок представя дієслово *мочи* и дієслова виведзени од нього (*помочи, одмочи*).

Дієслово *реку* не ма инфинитивну форму.

7.5.2. Инфитивну форму треба хасновац место конструкції *да + презент* (*идзем писац* место **идзем да пишем*).

7.5.3. И дієсловна форма зоз вокалом *а* и дієсловна форма зоз вокалом *и* опрез инфинитивного законченя *-ц* прилапліви (*бечац/бечиц, врецац/врециц, кашляц/кашлиц, клєчац/клєчиц, сичац/сичиц*).

7.5.4. Презент. Розликуємо два кон'югації презента. Дієсловом першої кон'югації перша презентська основа ще закончує на *-е* або *-а*, а у 3. особи множини на *-у/-ю* (*я пишем, ти пишеш, вон/вона/воно пише, ми пишеме, ви пишете, вони пишу; я читам, ти читаєш, вон/вона/воно читає, ми читаєме, ви читаєте, вони читаю*). Дієсловом другої кон'югації перша презентська основа ще закончує на *-и/-ї*, а у 3. особи множини на *-а/-я* (*лецим, лециши, леци, лециме, лецице, леца; палім, паліш, палі, паліме, паліце, паля*).

7.5.5. Опрез тематских вокалах *-е* и *-и/-ї* консонанти *д, т, з, с, л, н* ще змегчали и прешли до *дз, ц, ж, ш, л', н'* (*ведзем, плецем, режем, нешем, колем, краднем*) (оп. и 3.2.2).

Од гласових пременкох у презентских формах маме и палаталізацію (*можем, печем*; оп. и 3.2.1) и йотоване (*плачем*; оп. и 3.2.3).

Дієслова другої кон'югації у 3. особи множини по гамбових консонантах *б, п, в, ф, м* и по ясовим консонанту *р*, а опрез законченя *-а*, доставаю консонант *й* (*любя, топя, правя, карма, варя*, але: *патра*).

7.5.6. Презентни форми дієслова *буц* (*сом, ши, є, зме, сце, су*) обовязни кед субект не виповедзени (*красна є, добри зме, вельки су*). Кед субект виповедзени, форми дієслова *буц* не уключени до виреченя (*вона красна, ми добри, вони вельки*).

7.5.7. Футур. Прости футур ще твори зоз дієсловах законченого/тотивного виду и истих законченях хтори ще у презенту додаваю на дієслова незаконченого/атотивного виду. То законченя: у єднини *-м, -ш, -ф*, у множини *-ме, -це, -у/-ю* або *-а/-я*.

Дієслова хтори зме похасновали за илюстроване гласових пременкох у презенту (оп. 7.5.5) у префиксованих вариантах можу послужити и за илюстроване гласових пременкох у простим футуру (*одведзем, виплечем, одрежем, принешем, заколем, украднем; поможем, упечем; заплачем; полюбя, натопя, оправя, потрафя, накармя, уваря*).

7.5.8. Зложени футур ще твори зоз формах помощного дієслова *буц* (*будзем, будзеш, будзе, будземе, будзеце, буду*) и дієсловах незаконченого/атотивного виду: *будзем шпивац, будзеш робуц, будзе скакац, будземе толковац, будзеце рисовац, буду фотографовац*.

7.5.9. Перфект. Форми перфекта завиша од виповеданя односно невиповеданя субекта. Кед субект виповедзени, проста форма перфекта ще твори зоз инфинитивней основи и законченях *-л, -ла, -ло*, мн. *-ли* (у коцурскей бешеди старших генерацийох и *-лі*): *я заключел, ти написала, вон зробел, ми похопели, ви пребегли, вони бешедовали*. У прикладах *зробел, заключел, похопели* пришло до пременки вокала *и* инфинитивней основи до *е* пред законченями за перфект. У прикладу *пребегли* зоз инфинитивней основи випаднул суфикс *-ну-* (тот суфикс ще чува лем у формах хлопского роду: *пребегнул, шеднул, кихнул*).

Кед субект не виповедзени, зложена форма перфекта ще твори зоз инфинитивней основи и законченях *-л, -ла, -ло*, мн. *-ли* и формах помощного дієслова *буц* за 1. и 2. особу єднини и множини (*сом, ши; зме, сце*): *зключел сом, написала ши, похопели зме, пребегли сце*; форми помощного дієслова *буц* ще не зявюю за 3. особу єднини и множини (*зробел, бешедовали*). Наведзени форми помощного дієслова *буц* можу буц випущени зоз зложеной форми перфекта кед у виреченю, при начишльованю, существує можливосц за повторйоване истих формах (*Шеднул сом, написал и подписал свою вияву*).

7.5.10. Дієслова зоз инфинитивну основу на консонант у формі хлопского роду пред законченем *-л* доставаю випадне *о* (хл. р. *везол, несол, некол*; ж. р. *везла, несла, пекла*; стр. р. *везло, несло, пекло*; мн. *везли*). Кед тоти дієслова префиксовани, можу утрациц *-ол* (*вивезол/вивез, винесол/винес, випекол/випек*).

Даскельо єдноскладово дієслова зоз кореньом на *p* (и виведзени з нїх) у форми хлопского роду траца законченє -л (*дар, тар, зопар*).

7.5.11. Императив. Кед ше по одбиваню законченьох за 3. особу презента -у и -а (треба мац на розуме же законченя -ю и -я настали з комбинованьом консонанта -й- або консонантох *ль, нь* зоз вокалами -у и -а) достава друга презентска основа хтора ше закончує на єден консонант, тота основа источасово предствя и форму императива за 2. особу єднини (*пиш, треш, нош, беж, реж, ор; стань, биль*). Окреме треба обрациц увагу на дієслова зоз инфинитивну основу на -и-/-ї- (*читай, рисуй, бий, пий, скрий, умий, шній, гній*) понеже ше у бешеди финални консонант *й* не вигваря у своєй полней моци.

Кед ше 3. особа презента закончує на -я (по гамбових консонантох *б, п, в, ф, м* и по ясновим консонанту *p*), форма императива за 2. особу єднини настава зоз одбиваньом и вокала -а и консонанта -й-, односно законченя -я (*роб, топ, дав, потраф, джам, вар*).

Кед ше друга презентска основа закончує на два консонанти, форма императива за 2. особу єднини настава зоз додаваньом законченя -и (*дри, патри, утри, махні, випражні, шедні*).

Кед ше друга презентска основа закончує на консонанти *д* и *т*, тоти консонанти ше змєгчую на *дз* и *ц* (*ведз, идз, предз, гнец, мец, плец*).

7.5.12. Форми императива за 1. и 2. особу множини наставаю зоз додаваньом законченя -ме, односно законченя -це на форму императива за 2. особу єднини (*пишме, ношме, режме, читайме, рисуйме, пийме, бийме, умийме, шнійме, станьме; пишице, ношице, режце, читайце, рисуйце, пийце, бийце, умийце, шнійце, станьце*).

Пред законченьом за 2. особу множини -це консонанти ше у писаню не виедначую анї по дзвонкосци анї по месце и способе твореня (*будзце, водзце, идзце, родзце, садзце; нешице, трешце, пишице, вежце, бежце, лежце; оп. и 3.1.1, 3.1.3*). Подвоєни консонанти *цц* ше у писаню не редукую (*верцеце, плецеце, трацеце, чисцеце; оп. и 3.1.5.в*).

7.5.13. Потенциял. Конструкції потенцияла (кондиционала) завиша од виповеданя односно невиповеданя субекта. Кед субєкт виповедзени, конструкция потенцияла ше состої зоз неперемєнлївого словка *би* (по походзеню од аориста дієслова *буц*) и простей форми перфекта (*я би писал, ти би читала, вона би плївала, ми би шпивали, ви би путовали, вони би пришли*).

Кед субєкт не виповедзени, конструкция потенцияла ше состої зоз формох *бим, би, би, бизме, бисце, би* и простей форми перфекта (*писал бим / би сом, читала биш / би ши, плївала би, шпивали бизме, путовали бисце, пришли би*). Словко *би* и форми помощного дієслова *буц* за 1. и 2. особу множини (*зме, сце*) пишу ше ведно (*бизме, бисце*).

7.5.14. Словко *би* може твориц рижни дієсловни конструкції (*я би тил води, вона би ишла/исц дому, ми би [сцели] овоци*).

7.5.15. Дієсловни прикметнік пасивни перфекта. Дієприкметнік пасивни ше твори зоз инфинитивней основи и законченьох -ни, -на, -не, мн. -ни; -ени, -ена, -ене, мн. -ени; -ти, -та, -те, мн. -ти.

Законченя -ни, -на, -не, -ни доставаю инфинитивни основи хтори ше закончую на вокал -а (*виковани < викова + ни, написани < написа + ни, орани < ора + ни, пречитани < пречита + ни, тримани < трима + ни*).

Законченя -ени, -ена, -ене, -ени доставаю:

а) инфинитивни основи на вокал -и, хтори ше одбива од основи, односно хтори преходзи до -е (*зробени < зроби + ни, купени < купи + ни, преселени < преселї + ни, погубени < погуби + ни*), як и у перфекту (оп. 7.5.9);

б) инфинитивни основи на консонант (*зацеци, одведзени, привежени, печени*); пред законченнями *-ени, -ена, -ене, -ени* приходи до пременки консонантох (оп. 3.2);

Закончення *-ти, -та, -те, -ти* доставаю:

а) инфинитивни основи на суфікс *-ну-* (*замкнути, змокнути, розквитнути, сциснути, джобнути*);

б) єдноскладово и з ніх виведзени дієслова (*бити, шити, вжати, зляти, умити, зомлети, обути, пошати, превити*);

Дзепоедни дієслова хтори маю инфинитивну основу на *-и* (у писаню и на *-і*) можу достац и закончення *-ени, -ена, -ене, -ени* и закончення *-ети, -ета, -ете, -ети* (*вигладнени/вигладнети, вименени/вименети, зединени/зединети, ранени/ранети*).

7.5.16. Дієсловни присловнік презента. Дієприсловнік презента ше твори зоз форми 3. особи множини презента на хтору ше додава законченє *-ци* (*знаюци < знаю + ци, пишуци < пишу + ци, робяци < робя + ци, читаюци < читаю + ци, шедзаци < шедза + ци, шпиваюци < шпиваю + ци*). Дієприсловнік неприменліва форма.

7.5.17. У руским язичу не зачувани форми дієслового присловніка перфекта. Єдина зачувана форма *бувши* постала прикетнік.

7.5.18. О писаню дієсловах ведно и окреме оп. 6.5.

8. СКРАЦЕННЯ

8.1. Зок скрацованьом словох и групох словох настали велї скрацєня (абрєвїатури) хтори ше звичайно читаю як цали слова або групи словох. Найчастєйши скрацєня:

a. a. – *ad acta* („мєдзи списи”, положиц до архиви)

A. D. – *anno Domini* („року Господнього”, року по Христови)

б. – бок/боки

в. – вик

гл. – главни/главна

дин. – динар/динари

др – доктор

єдн. – єднина

ж. – женски

ибид./ibid. – *ibidem* (на истим боку, у истим твору)

и др. – и другє / и други

инж. – инженер

и под. – и подобне

итд. – и так далєй

кв. – квалификовани/квалификована

кл. – класа

лингв. – лингвистика, лингвистични

мед. – медицина, медицински

мл. – младши

мн. – множина

М. П. / МП – место пєчаца

мр – магистер/магистерка

мср – мастер/мастерка

наст. – наставнїк/наставнїца

напр. – наприклад

н. д. – наведзєне дїло

н. е. – новєй ери

ном. – номинатив

Н. Н. – *nomen nescio* („не знам мєно”, непознатє мєно и презвїско)

Н. Б. / НБ – *nota bene* (надпомнуцє, призначка)

о. д. – окончователь/окончователька длужносци

одн. – односно

о. к. – особна карта

оп. – опатри

ос. – особа

осн. – основни

ОШ – основна школа

перф. – перфект

пор. – поровнай

П. С. / ПС – *post scriptum* („по написаним”, додаток гу тексту)

п. – пан/панї/паночка

проф. – профєсор/профєсорка

през. – презент
р. – рок
св. – святи
с. р. – зоз свою руку, свойоручно
ст. – столітє
ст. – старши
т. – точка
такв. – такволани
тел. – телефон
т. є. / тє. – то єст
т. р. – того року
ул. – уліца
учит. – учитель/учителька
фут. – футур
хл. – хлопски
ч. – число
чл. – член закона
шк. – школяр/школярка
шк. р. – школски рок

8.2. До найчастейших скраценьох мож уключиц и мерни єдинки. Дзепоедни медзинамерни мерни єдинки ше муша писац лєм зоз латинку же би не приходзело до непорозумєня, як напр. при преношеню вата (*W*) и волта (*V*) на кирилку. Генерално патраци, скрацєня мерних єдинкох хтори ше пишу з велькими буквами пребераю ше неперемєнєни: *J* (джул), *C* (кулон), *P* (фарад), *A* (ампер), *T* (тєсла).

Скрацєня мерних єдинкох хтори ше пишу з малима буквами пребераю ше двояк. У приручнїкох, фахових и наукових роботох мерни єдинки ше частейше записую зоз латинку, а у литературних, новинарских и других текстох мерни єдинки ше частейше записую зоз кирилку. Скрацєня за медзинародни мерни єдинки ше не пишу зоз точку:

a – ар
г и *h* – годзина
гл и *hl* – гектолитра
г и *g* – грам
дкг и *dkg* – декаграм
дл и *dl* – децилитра
дм и *dm* – дециметєр
кг и *kg* – килограм
кд и *cd* – кандела
км и *km* – километєр
л и *l* – литра
м и *m* – метєр
мм и *mm* – милиметєр
мол и *mol* – мол
с и *s* – секунда
цм и *cm* – центиметєр
т и *t* – тона

8.3. И у других наукових дисциплінах и фахах дакеди ше хасную скрацєня на латинки.

У хемії за назви хемийних елементох (*Ca* – калциум, *S* – сумпор, *Na* – натриум, *Cl* – хлор).

У метеорології ше за страни швета хасную и интернационални термини (*N* – сивер, *S* – юг, *E* – восток, *W* – заход, *NE* – сиверовосток) и адаптовани (*C*, *Ю*, *B*, *З*, *CB*).

На авто-табличкох скрацєня за вароши порядно на латинки (*BG* – Београд, *NS* – Нови Сад, *SO* – Сомбор, *VS* – Вербас), а у текстох на кирилки ше транслитерую (*БГ*, *НС*, *СО*, *ВС*).

8.4. Акроними (верзални скрацєня) составени зоз початних буквох вецейчленовой назви и пишу ше з велькими буквами без точкох и розмакнуцох. Так ше найчастейше скрацую назви установох, институцийох, агенцийох, организацийох, державох и административних єдинкох, рижних програмох и под. Странски верзални скрацєня ше транслитерую до кирилки (при чим окремени проблем представляю латински букви *C*, *Q*, *W*, *X*, *Y*); при першим зявйованю у тексту хасновите дац до заградзєньох и форму у жридловой латинки зоз евентуалним толкованьом о наставаню датого акронима. Наприклад:

ПЕН [*центр*] (*PEN* [*centre*] < poets, playwrights, essayists, editors, novelists);
НАТО (*NATO* < North Atlantic Treaty Organization);
УНЕСКО (*UNESCO* < United Nation's Educational Scientific and Cultural Organization);
УНИЦЕФ (*UNICEF* < United Nation's Children's Emergency Fund)
ФАО (*FAO* < Food and Agriculture Organization);
САЛТ (*SALT* < Strategic Armament Limitation Treaty);
НАСА (*NASA* < National Aeronautics and Space Administration);
ЦИА (*CIA* < Central Intelligence Agency);
ласер (*laser* < light amplification by stimulated emission of radiation);
бейсик (*basic* < British American, Scientific, International, Commercial);
КЕБС (< Конференция о европскей безпечносци и сотруднїцтве);
САНУ (< Сербска академия наукох и уметносцох);
ВАНУ (< Войводянска академия наукох и уметносцох);
БИА (< Безпечносно-информативна агенция);
БИТЕФ (< Београдски интернационални театрални фестивал);
КУД (< культурно-уметнїцке дружтво);
ПИК (< польопривредно-индустрийни комбинат).

Велї акроними ше вигваряю по назвох своїх буквох у азбуки або, у случаю англицизмох, по назвох буквох у латинки, т. є. по спелованю. Наприклад:

НОБ /ен-о-бе/ (< Народноошлебодительна борба);
НЛО /ен-ел-о/ (< неидентификовани летацї обект);
ММФ /ем-ем-еф/ (< Медзинародни монетарни фонд);
ПМФ /пе-ем-еф/ (< Природно-математични факултет);
ДНК /де-ен-ка/ (< дезоксирибонуклеинска квашнїна);
ББЦ и *Би-Би-Си* (< *BBC* < British Broadcasting Corporation);
ДДТ и *ди-ди-ти* (< *DDT* < dichloro-diphenyl-trichloro-ethane);
ДВД и *ди-ви-ди* (< *DVD* < digital video disc);
ФБИ и *Еф-Би-Ай* (< *FBI* < Federal Bureau of Investigation);
СОС и *ес-о-ес* (< *SOS* < Save our ship / Save our souls);

ЛП и *ел-пи* (< LP < long play);

Е.Т. и *и-ти* (E.T. < extra terrestrial);

ПР и *пи-ар* (< PR / P. R. < public relations).

Дакеди ше початни букви акронимох вигваряю комбиновано. Наприклад:

ВЦ и *ве-це* (< WC < water closet);

ЛСД и *ел-ес-де* (< LSD < lysergamid);

ОЕЦЕ и *О-Е-Це-Де* (< ОЕСД < Organization for Economic Cooperation and Development);

УГФ и *у-га-еф* (< UHF < ultra high frequencies).

З домашніма и странскима акронимами хтори ше уклопою до морфологийней системи руского языка пишу ше припадково законченя – зоз смужку и зоз малима буквами: зоз *ММФ-ом*, на *ПМФ-у*, о *ДДТ-ю*.

При меншому числу странских скраценьох адаптованих по спелованю припадкове закончене ше пише ведно зоз закончуючим формантом: зоз *Си-Ен-Ена*, на *Би-Би-Сию*.

Кед акроними непроменліви або кед ше не спелую, морфологийни законченя ше не пишу: зоз *САНУ*, до *ВАНУ*, у *ЕУ*, од *РС*.

8.5. У формули менованя особох *мено* (*оцово мено*) *презвиско* особне и *оцово мено* часто ше скрацуе на початну букву (*оцово мено* скоро порядно): *Микола М. Кочиш*, *М. М. Кочиш*, *Бранко В. Радичевич*, *В. С. Караджич*.

Мена и презвиска ше дакеди (окреме при подписованю) пишу зоз инициялами (*Г. К.*, *М. Ф.*, *М. М.*).

Зложени назви населеньох, державох и других географских поняцох ше тиж можу скрацовац (*Р. Керестур*, *Н. Сад*; *В. Британия*, *Ю. Корея*; *С. Америка*, *Ю. Морав*).

9. ИНТЕРПУНКЦИЯ

9.1. Точка

9.1.1. Точка ше пише:

а) на концу виреченьох, потвердзуючих и одрекаючих: *Яр приходзи.; Наставнік вошол и почал зоз викладаньом.; Вона не сцела присц.;*

б) на концу повязаних часцох виреченя кед их автор сце наглашиц: *Рика бліскота у ноци. Чече. Нсобачліво.;*

в) за даедними скраценьями: *проф.; оп.; єдн. (оп. 8.1);*

г) за арабскима числами кед означую порядково числовніки: *24. 4. 2018. року; на 3. месце;*

г) за римскима числами опрез насловох поглавйох:

I. Увод;

II. Потерашні вигледованя;

д) за насловами видзелених часцох, кед ше текст предлужує, а не преходзи до нового (уцагнутого) шорика:

Виєдначованє консонантох по дзвонкосци. Зоз 27 консонантох 20 ступаю до парох по дзвонкосци ...;

е) за арабскима числами або малима буквами на початку меншей целосци: *1., a.;* у тим случаю мож писац и полузаградзене або цале заградзене: *1), a); (a), (1);*

Автор слова подзелел на штири групи:

1. слова зоз европских неславянских языкох;

2. слова зоз славянских языкох;

3. слова зоз ориєнталних языкох;

4. слова зоз класичних языкох.

є) у вецейцифрових числох векших од штироцифрових; за оддзельованє каждих трох цифрох з правого боку мож похасновац и розмакнуце: *5.260.300.000* и *5 260 300 000* (о винімку оп. 9.1.2.и);

ж) кед скрацуєме мена и презвиска, назви населеньох, державох и других географских поняцох: *М. Ковач, М. М., Г. Нови, С. Корея* (оп. и 8.5);

з) при наводзеню библиографийних єдинкох (референцох) за оддзельованє датума од наслова твора и за оддзельованє наслова твора од места публикованя, як и на концу референцох (о винімкох оп. 9.1.2.з):

Рамач, Юлиан (2002). *Граматика руского языка*. Београд: Завод за уцбенике и наставна средства.);

и) у математики место числа хторе треба пренайсц ($2 + . = 7$).

9.1.2. Точка ше не пише:

а) за насловами, поднасловами або наднасловами;

б) за подписами;

в) за скраценьями мерних єдинкох: *м, л, кг* (оп. 8.2);

г) за римськими числами хтори ше читаю як порядково числа: *24. IV 2018. року; у XVII віку;*

г) за арабськими порядковими числами хтори ше находза опрез других інтерпункційних знаках: *(24. 04. 2018); (оп. 8.1); на 10, 15. и 20. километру; конференция отримана 15–18. юния 2001. року;*

д) за акронимами: *АПВ, РТВ, ЦФК* (оп. и 8.4);

е) за числами хтори ше находза за меновніками член [закона, правилніка], точка, бок: член *29 и 30; у точки 6 и 9; на боку 142 и 181;*

є) за числом адреси: *Фрушкогорска 17; Ошлебодзенья 34;*

ж) за толкованями под фотографіями (*На початку отвераня фирми отримана мала святочносц;*)

з) на концу бібліографіейней єдинки по наводзеню УРЛ адреси и ДООИ числа же би ше не здобул упечаток же точка часц УРЛ-а и ДООИ-а (<http://www.safechild.org/>; DOI: *10.1037/1082-989X.5.4.41 1*) (оп. и 9.1.1.з);

и) у штироцифрових ознаках рокох, за цифру хтора означує тисячи (*Друга шветова война почала 1939. року*) (оп. и 9.1.1.є);

ї) за скрацєнями хтори ше состоя зоз двох або вецей буквох вжатих з єдного слова же би означели варош, општину, административну територію хтора видава регістерски таблічки превозкох (*БГ, НС, СО, ВС*).

9.2. Запята

Запята ше пише же би ше указала паралелносц и начишльованє (оп. 9.2.1), додаванє (оп. 9.2.2), процівносц и окремене наглашованє (оп. 9.2.3), инверзия (оп. 9.2.4). Зоз тим знаком інтерпункції роздзелюю ше часци виречєня, але и єдно виречєне од другого.

9.2.1. Запята ше пише:

а) кед ше меновніки, прикметніки и други слова (и групи словох) начишлюю же би ше означело паралелне, независне одношенє (*Купим яблука, шлівки и грушки; Вон старши, мудрейши и блізиши стварному животу;*)

б) медзи назву населєня и датумом на документох, писмох и под. (*У Новим Садзе, 15. 05. 2018. року*); ту запята роздзелює два паралелни одредби, єдну хтора за место од другей хтора за час;

в) кед ше роздзелюю паралелни виречєня без злучнікох або паралелни часци єдного виречєня (*Я тих людзох познам, виновати су шицки; Податки о людзох ше громадза, глобална мрежа ше шири;*)

г) у математики за оддзельованє цалих од децималних числох (*3,14*).

Запята ше не пише:

а) кед сушєдни прикметніки стоя у медзисобно зависним смисловим одношеню; у прикладу *Бул то барз жимни жимски дзєнь* перши прикметнік одредзує вязу другого прикметніка и меновніка;

б) при начишльованю, опрез злучніка (найчастейше *и*), кед злучнік стої медзи предостатнім и остатнім членом (*Приповедали сце о озбильней, забавней и народней музики?*).

9.2.2. Запята ше пише:

а) зоз вокативом, як форму за обрацанє гу дакому и доволанє дакого (*Панє, не гнівайце ше; Слухай, товаришу мой, мнє*); у зависносци од положєня у виречєню запята

може буц за, опрез, або и опрез и за вокативним словом або вокативну групу словох; правило о оддзельованю вокатива зоз запяту важи и за ословйоване у писмох (*Почитовани панє Горняк,*);

б) за викричніками (*ага, ей, йой, юй, яй* и др.), кед су наглашени и зоз паузу оддзелени од других часцох виреченя (*О, яка є красна!*);

в) зоз словками и подобнима модалними виразами (*гей, ага, не, цоже, та дзе, наисце, правда, можебуц, медзитим, розуми ше, природно, на щесце, нажаль, спрам того* и др.), и то теди кед их пауза дзелі од других словох (*Гей, уж то зробел; Ми, розуми ше, прилапиме поволанку; То, можебуц, наш найлєпши филм*);

г) зоз апозицію, т. є. зоз другу назву дасдного поняца (*Београд, главни варош Републики Сербії, ма значне место у исторії; Видзел сом Янка, твоего найлєпшого товариша*);

г) кед додати або уруцени часци виреченя (*Були на роботи штварток и пияток, и всоботу; Шейта ше, як и каждого рана, по дворе; А вец, зоз осторожним крочайом, рушел далей*);

д) кед додати або уруцени цали виреченя (*Наволам го ещи раз, кед уж не позно; Вони, як могло заключиц, були жертви*);

е) кед ше сце указац на граніцу медзи виреченями (пор. *Тото цо ши гварел мне, не барз интересантне* и *Тото цо ши гварел[,] мне не барз интересантне*).

Запята ше не пише:

а) зоз словками и подобними модалними виразами (оп. и 9.2.2.в) кед ше вони зоз паузу не оддзельою од других словох виреченя, але су зоз німа у цесней вязи (*Можебуц уж пришол; Вироятно то и други знаю*);

б) зоз злучніками (составними або роздзельними) у кратших виразах опрез паралелних членох (*Бешедовал и цихо и розумліво; Можеш вжац або квице або даяки напої; Не нашол ані квице ані напої*);

в) кед додате цале виречене (оп. и 9.2.2.д) хторе у контексту цеснейше повязане зоз другим виреченьом або виреченями (*Справує ше як треба; Придзем кед ме поволаш*);

г) зоз атрибутивами, т. є. меновніками зоз функцию блізшого одредзованя других меновнікох (*Жили у валау Бикич Дол; Рика Ондава ше находзи у Словацкей*).

9.2.3. Запята ше пише:

а) опрез противних злучнікох (*а, але, лем*), независно од того же чи повязую часци виреченя або цали виреченя (*То подле, а драге; Нападали го барз длуго, але витримал*);

б) пре наглашоване (дакеди вязане за начишльоване и повторйоване) словох, групох словох и виреченьох (*Люби и театар, и филм, и музику; Бул барз, барз совисни*).

Запята ше не пише:

а) кед ше зоз противними злучніками (9.2.3.а) не виповеда противносц (*Вона красна а мудра жена*);

б) у вязаним виразу *не лем ... але и ...* прето же вон у сущности значи „и ... и ...” (*Вони не лем же бешедовали о работи але и робели*).

9.2.4. Запята ше пише кед виреченя у инверзії, цо значи же ше зависни виреченя находза опрез главних виреченьох (при тим ше подрозумює же звичайне место зависних виреченьох за главними виреченями): односни зависни виреченя (*Хто не роби, тот не є; Кого нет, без того ше може*); поровнююци зависни виреченя (*Як ши себе посцелел, так будзеш и лєжац; Як кед би ше и сам змарзнул, на небе стал мешац на єдним месце*); местово зависни виреченя (*Дзе це любя, там не ходз часто – дзе це не любя, там не ходз*

ніда; *Дзе ёст диму, ёст и огня*); часова зависни виреченя (*Кед читал кніжку о Томови Соєрови, здогадаў ше свойого дзецінства; Кед их збачели, розбегли ше ту нім*); намирни зависни виреченя (*Же би не сцекол, замкли го; Же би сцигол на час, вжал такси*); условни зависни виреченя (*Кед запожніме, ти нас чекай; Кед то дакому повеш, настрадаш и ти и твой товариш*); допусни зависни виреченя (*Гоч ей оцец и гуторел, вона го не слухала; Гоч знаў драгу, заблукаў*); причиново зависни виреченя (*Понеже скенер буў барз драги, не купел сом го; Понеже мушим понагляц, не можем це чекац*).

Запятя ше не пише кед зависне виречене приходзи за главним (*Мушиме ше вращиц на час бо ше родичи буду бритовац; Дзеци ше предлужели бавиц гоч ше уж змеркало; Можеш рушиц на драгу кед же ши порихтана; Замкли го же би не сцекол; Не можем це чекац понеже мушим понагляц*).

9.2.5. Зоз запятю ше оддзелюю:

а) групи слохов дієприсловніка презента (*Часто, предлужуюци приповедане, повторйовал тото цо уж гварел; Рукуюци ше з ню, Михал ше ганьбліво зачервенел*);

б) групи слохов дієприкметніка пасивного перфекта (*Дезорганизовани з несподзіваним ноцним нападом, неприятель ше не могол одупрец*);

в) други вецейчленово одредби кед маю функцию уводних слохов або су окреме наглашени (*По походзеню зоз цалком другога краю, ніяк ше не могол привикнуц на нови стредок*).

9.2.6. Запятя ше пише:

а) при наводзеню бібліографійних єдинкох – по презвіску автора, по назви часописа и по числу часописа:

Густавсон, Свен (1983). Руски язык у Югославії – дияхрония и синхрония. *Творчоси*, 9, 20–30.;

б) при указованю на жридло у основним тексту наукового и фахового твора: (*Кочиш, 1971, 52*); на жридло у основним тексту науково-фахового твора мож указовац и на шлідуюци способ: (*Кочиш[,] 1971: 52*);

в) после директней бешеди, у функції закончованя виреченя, кед на концу виреченя не стої викричнік або знак питаня:

– Придзем напоютре пополадню, – гварел Никола.

9.3. Точка зоз запятю

Точка зоз запятю представя роздзелююци знак хтори охабя векши упечаток роздзельованя од запятю, а менши од точки. Пише ше:

а) медзи двома граматично независнима виреченяма медзи хторима би могла стац и точка, але ше виреченя похопюю як одредзена смислова и змистова цалосц прето же су медзисобно цеснейше повязани як цо су повязани зоз сушедним виреченьом (*Слуха шицко цо ше приповеда; длуго, скромно и сцерпезліво чека свою нагоду*);

б) при начишльованю, место запятю, кед ше виреченьово часци групую по значеню до менших цалосцох (*Предавал овоц и желеняву: грушкы, шлівки, грозно; кромплі, наприги и капуста*);

в) при начишльованю, место запятю, кед у тексту начишльованя уж похаснована запятя (*Прешлого тижня винчани: Янко Туркайлов, земледілец, и Натала Бульчикова,*

роботніця; Михал Колошній, ремеселнік, и Веруна Шугайдова, шивачка; Петро Роман, тарговец, и Павлина Сакач, професорка);

г) за часцами текста хтори ше роздзелюю пре начишльованє, без огляду чи тоти часци текста починаю зоз смугу або зоз даякими окременима класификаційними знаками, насампрезд числами и буквами азбуки (оп. и приклад у 9.1.1.е):

- / 1. / 1) / (1) / а) _____ ;
- / 2. / 2) / (2) / б) _____ ;
- / 3. / 3) / (3) / в) _____ .

9.4. Два точки

Два точки ше пишу:

а) при начишльованю, опрез початка рядошліда (*У кишенкох му нашли: особну карту, мобилни, нотес, хемийни клайбас и 3.000 динари*);

б) пред директну бешеду або цитатом кед уводне авторово виреченє предходзи двом точком (*Марча ше опитала: „Як будзеце путовац?”*);

в) кед ше у зложенім виреченю роздзелюю два цалосци и то так же друга часц дополнює и толкує зміст першей (*И так з дня на дзень: дідово поносованя були вше кратиши и тихиши, док ше не зведли на жубротанє*);

г) у библиографийох, подобових каталогах, подписох под подобово твори або надписох над німа, за меном автора а опрез наслова діла (*Леонардо да Винчи: Мона Лиза; Иван Мештрович: Побиднік*);

г) кед маю значенє „спрам” (*Достали змаганє зоз 3 : 1; карти розмира 1 : 25.000; Одношенє е : о маме у словах виберац : вибор, зберац : збор*);

е) кед маю значенє „подзелєне зоз” (*50 : 10 = 5*);

д) кед оддзелюю минути од секундох (*12:45*).

9.5. Три точки

Три точки означую же вихабена часц текста:

а) кед ше сце указац же прервана думка (*Було дакеди ...; Дзецом ... хлєб ...*);

б) кед ше сце указац же ше активносц предлужує (*Змерка ше ...; Конїк ше упера под терху и оддалує ше ...*);

в) кед ше сце указац на преривану бешеду пре знємиреносц, возбужденосц або пре даяки иншаки моцни чувства (*Га ... я ... оецц ... не будзем вецей ...; Поведз ... поведз ... же то не правда ...*);

г) у цитату, кед ше на месце дзе пришло до вихабяня часци цитату три точки кладу до угластого заградзєня ([...]) (оп. и 9.9.3.в).

9.6. Смужка

Смужка правописни знак хтори источасово и злучуючого и роздзелюючого характеру.

9.6.1. Смужка ше пише:

а) медзи часцями полузложених слів (*авто-превознік; червено-били дрес; руско-сербски словнік*; оп. и 6.1.2) и у ридких случаях медзи членами двойністого презвіска (*Планчак-Киш; Тулуз-Лотрек*);

б) як злучуюци знак медзи другу часцу зложеного або виведзеного слова и першу його часцу хтора ше состої зоз числа вираженого з цифрами (*500-рочніца; 7-рочна*) (оп. и 6.4.1.в);

в) за приближну вредносц виражену зоз числовніками (*седмнац-осемнац, тристо-иштиристо, штверо-пещеро; метер-два, крочай-два; будзе тирвац 3-4 роки, чежи 100-120 кг*) (оп. 6.4.3.а, 6.4.3.б, 6.4.3.в);

г) за назви фабричних моделох у хторих ше за буквами находза и числа (*Ф-14, ДЦ-9, Б-52, Ми-26*) (оп. 6.4.3.г);

г) як злучуюци знак медзи граматичними законченнями и основу хтору твори скрацене слово од перших буквох вещейчленовой назви (*на ПМФ-у; зоз ПКБ-у; о ИБМ-ових компютерох*) (оп. и 8.4);

д) на концу шорика кед ше часц слова при писаню або друкованю текста преноши до нового шорика (*пред-сидатель; интер-културалносц; руско-керестурски*; оп. и поглаве 12);

е) зоз часцями слів кед их наводзимо же бизме представели їх морфологийну структуру; смужка позиционована за або опрез часци слова хтора ше представля: префикси (*пред-, од-, за-*), суфиси и форманти (*-нік, -ка, -чок; -ц, -ом, -ови*), инфиси и споююци вокали (*-ец-, -ат-; -о-, -е-*);

є) у групи цифрех у телефонских числох, банкових рахункох и др. (*021-639-869; 908-20001-18-8888-47229801*).

9.7. Смуга

Смуга не ма обовязну примену; вона може заменьовац други интерпункційни знаки (оп. 9.7.1.а, 9.7.1.б, 9.7.1.є). Смуга ше може писац окреме од сушедних слів (*„одцагнута смуга”*; оп. 9.7.1) и ведно зоз сушедними словами (*„прицагнута смуга”*; оп. 9.7.2).

9.7.1. Смуга ше пише окреме:

а) кед алтернує зоз запяту або заградзеньом, у функції видзельованя урученей часци текста (*Пред вечаром – зоз заглушуюцим гурчаньом – пришли моторкаше*);

б) кед алтернує зоз двома точками або запяту, у функції наявйованя начишльованя дачого цо у першей часци виреченя пообщено спомнуте або лем наявене (*Острово ше купало у желенїдлу шицких ниянсох – у маслинох, смоквох, кукурици, чемпресох и ловору*);

в) кед ше визначає заключна часц векшей часци, зложеного виреченя або параграфа (*Ані оца, ані брата, ані сина, ані супруга, ані товариша – нікого познац не можеи*);

г) кед ше визначає закончуюца часц даедного виреченя (*Треба йому вельо койчого, але найвещей – по носу*);

г) на месце випущеней часци предиката (найчастейше діссловней) хтора ше подрозумює (*Хмари скриваю гвизди, ти – чувства*);

д) у вязох двох або вещей слів хтори не маю характер подполного виреченя, найчастейше у насловох (*Жатва – приоритетни задаток; Квартелі – купопредаване*);

е) кед ше одредзени поняца находза у даяким одношеню (соучасніцким, родзинским, системним и под.) (*У нешкайшим змаганю бековска пара Грубеня – Гарди; У Ялти отримана тройна схадзка Рузвелт – Сталін – Черчил*);

є) кед алтернує зоз наводніками, у тексту приповедацкогo стилю; розликуєме такв. „наводну смугу”, хтора ше пише на початку наводзєня у новим параграфу, и такв. „виводну смугу”, хтора ше пише за наводзєньом у истим параграфу кед шлїдзи писательово толкованє (конферанса):

– Добре, вежнєм я тото, – зложел ше легинь;

ж) кед алтернує зоз числами або буквами же би означєла початок менших параграфох при роздзельованю (оп. и 9.3.г);

9.7.2. Смуга ше пише ведно, кед ше по своїм смислу находзи медзи одцагнуту смугу и смужку:

а) у двойних вязох (*Змаганє Войводина–Партизан ше отрима на шлїдуюцу недзелю; Схадзка Черчил–Рузвелт предходзєла схадзки у Ялти*);

б) кед злучує поняца як напр. у ситуациї коавторства, утвердзєного партнерства, союза и под. (*Бойл–Мариотов закон; Кант–Лапласова теория; влада Цветкович–Мачек; пакт Немецка–Италия–Япон*);

в) у вязох хтори означую просторни релациї (*канал Дунай–Тиса–Дунай; драга Суботица–Београд–Ниш; лєт Београд–Москва; ракета жєм–воздух*);

г) медзи числами хтори виражую одредзєни розпон, зоз значєньом применовніка „по” (*война 1941–1945; XVI–XVIII вєк*).

9.8. Зукоса смужка

Зукоса смужка, як и смуга, не ма обовязну примену. Вона ше пише:

а) медзи числами, при рамиковим одредзованю часу або часового интервалу и при преглядному роздзельованю телефонских числох (звичайно за оддзельованє поволанкових числох) (*школски 2018/19. рок; у ноци 5/6. януара; тел. ч. 021/727-450*);

б) медзи паралелнима або алтернативнима язичними формами, зоз значєньом „попри”, „або”, „односно” (*законченє -у/-є; хтори/котри; и/або*);

в) медзи стихами, кед ше стихи цитираю у прозним тексту, линеарно, без преходзєня до нового шорика (*Волїм твою поля / зоз житом зашати / як шицкогo швета / камени палати*); у тим случаю ше пише одцагнута зукоса смужка;

г) у фахових текстах як дополнююца форма заградзєня: *У руским язичу ше зоз дїєсловами закончєного виду и закончєнями хтори у презенту доставаю дїєслова незакончєного виду витворює локализация дїєсловних ситуацийох до сегменту будучносц – футур (Кед положим /футур/ испит, пойдзем /футур/ на морє)*;

г) за ламани числа кед ше прєноша у єдним шоричу ($1/8$; $2/3$; $3/5$);

д) за интеракцию двох розличних мерних єдинкох кед ше прєноша у єдним шоричу (*м/с, км/г, л/с*);

є) за наводзєнє УРЛ адреси и DOI числа (*http://www.safechild.org/; DOI: 10.1037/1082-989X.5.4.41 1*);

є) при реферованю, у заградзєню, за оддзельованє рока першого обявїованя од рока повторєного виданя истогo автора, напр. (*Костельник 1923/1975*), або за оддзельованє рока публикованя оригиналногo дїла од рока публикованя прєклада, напр. (*Чомски 1957/1986*).

9.9. Заградзєня

9.9.1. Зоз округлим заградзєньом (заградку) видзелює ше додата часц текста хтора ма характер допoлнююцoгo податкa, тoлкoвaнa або коментара хтори ше кладзе медзи други виречєньoвo часци, або ше додава на кoнєц виречєнa. Тoту службу мoжу мац и запятa (оп. 9.2) и смугa (оп. 9.7.1a). У случaю хаснoвaнa округлoгo заградзєнa заградзєни текст мoцнєйше видзелєни зоз виречєнa.

а) Кєд ше до округлoгo заградзєнa кладзе часц виречєнa, вoнa пoчинa з малу букву, а кєд ше уклaдa цaлє виречєнє – з вєлькy букву (и закoнчює ше зoз тoчку, кєд нє слoвo o викричних и oпитних виречєньoх). Бєз oгляду нa текст у заградзєню виречєнє у хторим ше нaхoдзи заградзєнє муши oстaц грaмaтичнo прaвилнє (як приклaди мoжу послужити и хаснoвaнa заградзєньoх у перших двoх виречєньoх тєй часци):

Зa унoшєнє структурнo нєзaвисних eлємєнтoх, як нaпр. скрaцєньoх (oкрємє пoслє дaвaнa тoлкoвaнa знaчєнa тих скрaцєньoх), у oтвoрєним текстy мoжємє хаснoвaц и округлє заградзєнє.

б) Округлє заградзєнє ше хаснує и у пoпису рєфєрєнцoх – зa нaвoдзєнє рoкa публiкoвaнa стaтiї або кнiжкi, скрaцєнa *ред.*, eвєнтуaлнo рoкoх у нaслoвy и чiслa першoгo и oстaтньoгo бoкa стaтiї:

Сєгєди, К. (2006). Русинисти-лингвисти. У М. Фєйсa (рєд.), *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745–2005) I*, (248–252). Нови Сад: Филозофски факултет – Одсек за русинистику, ИК Прoмєтєј и КПД ДОК.

У oтвoрєним текстy округлє заградзєнє хаснуємє зa нaвoдзєнє двoх або, при прєбєрaнy цитaтoх, трoх подaткoх рєфєрєнцi – прєзвискa aвтoрa, рoкa публiкoвaнa и, при цитaтoх, чiслa бoкa/бoкoх:

Пoпри нaвєдзєних мoдaлних дiєслoвoх, у *Грaмaтикi рускoгo язикa* видзелєнє и знaчнє чiслo мoдaлних слoвoх и вiрaзoх (нaпр. *прaвдa* мa дoпуснє знaчєнє, *мoжєбуц* мa знaчєнє мoжлiвoсци) (Рaмaч, 2002, 229).

Рєфєрєнцy мoжємє нaвєсц лєм зoз рoкoм у заградзєню кєд змє прєд тим у виречєню нaвєдлi мєнo aвтoрa:

Ми ше з тєй нaгoдi нє пoшвєцимє шицким, aлє лєм тим прaвилoм хтoри би eвєнтуaлнo дoпринєсли вiєднaчoвaнy спoсoбa пiсaнa нaукoвo-фaхoвих рoбoтoх и хтoри видзимє як дoпoлнєннє *Прaвoпису рускoгo язикa* Микoли М. Кoчiшa (1971).

в) Округлє заградзєнє ше мoжє пoхаснoвaц и зa oзнaчoвaнє вaриaнтi єднoгo слoвa: *трaктoрист(a), флaутист(a), мєтoд(a), систєм(a), прoгрaм(a)*.

г) З пoмoцy округлoгo заградзєнa дoпoлнюю ше скрaцєни або нєпoдпoлнo зaчувaни слoвa зoз дaякoгo зaпису хтoри рєпрoдукуємє: *Зaписaнє жє кнiжкa зaкoнчєнa 20. oк(тoбрa), aлє рoк oстaвa спoрнi; Увoднє слoвo пoдписaл Г(aврiїл) К(oстєльник)*.

г) Округлє заградзєнє ше хаснує и жє би ше указaлo нa мoжлiвoсц зaмєньoвaнa слoвoх нєєднaкoгo знaчєнa: *Шицкo тo зaвиши oд (нє)тoлєрaнтнoсци*.

д) Округлє заградзєнє ше хаснує и зa грoпoвaнє мaтємaтичних знaкoх у злoжєних єднaчинoх, кєд єднa врєднoсц сoстaвєнa з вєцєй члєнoх: $(x - 1)/(y - 2)$.

є) Округлє заградзєнє ше хаснує и зa aвтoрoвo дoпoлнююци тoлкoвaнa у дрaмских текстoх: *АНА (звєює шє): Сцєли сцє дaцo?*

9.9.2. Полузаграджене ше пише за класификаційними знаками (числами и буквами) при розчленюваню (оп. 9.1.1.е и 9.3.г): 1), 2), 3); а), б), в).

9.9.3. Угласте заграджене ([]) ше у математики бере як ширше од округлого заградженя, а у общим писаним язика є узше, другоступньове. Пише ше:

а) кед автор до цудзого тексту уноши даяке надпомнуце, податок, дополненє и под.: *Зевсов и Летов син [Аполон] ше нагнївал на краля [Агамемнона];*

б) кед ше до заградженя кладзе часц текста хтора уж у заградженю: *Ми тераз маме вельку бригу (информовани зме [не важне од кого] же у суду поставена бомба) и прето вас охабяме самих;*

в) кед ше означує место дзе випущена часц цитату; до угластого заградженя ше у тим случаю кладу три точки:

Уключени предметни подручя: а) синоними вязани за культурни интеракції, б) описи за припадносц етнічней групи, в) [...].

9.9.4. Зукосе заграджене (/ /) ше пише:

а) кед алтернує зоз угластим заградженюм у 9.9.3.б: *(информовани зме /не важне од кого/ же у суду поставена бомба);*

б) кед ше записує вигваряне словох у медзинародней фонетскей абецеди: *вокал /e/; /zahratka/.*

9.9.5. Тупоугле заграджене (<>) ше може писац:

а) у фахових текстох (напр. при видаваню старих текстох); воно графично вигоднейше од кривулькавого заградженя ({ });

б) при наводзеню жридлох зоз интернету: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2017/978-86-6065-419-1>.

9.10. Наводніки

9.10.1. Наводніки (кавички) маю шлїдуюци варияції: („ ”), („ “), (« »). Пишу ше:

а) за дословне наводженє дачиїх словох, написаних або виповедзених (*Категорию пасива Юлиан Рамач дефинує зоз словами: „Пасивни стан значи же субект не окончує дію дієслова, але церти на себе дачию дію”*);

б) за означованє директней бешеди у тексту приповедацкогo стилу (*Вон ей гварел: „Ти то лешче знаиш”*); у тей функції алтернує зоз смугу (оп. 9.7.1.е);

в) за слова хторим автор текста дава противне значенє од того хторе звичайно маю, кед ше тоти слова виповедаю з иронию, подозривосцу, подшмихом и под. (*Чежко мож найсц такого „доброгo” человека*);

г) за назви підприємствох, установох, обектох и под. (*Ноцовал у „Парку”; Стретнєме ше пред „Арену”; Бешедовали о „Братству-єдинству” у Коцуре*); наводніки мож вихабиц кед велька буква на початку назви и контекст обезпечю точне похопйованє текста (напр. же у наведзених прикладах слово о готелу, кину, односно школи; оп. и 5.6.1.б);

г) у фахових лингвистичних текстох, кед ше даедному слову або виразу толкує значенє (*невельки „мали”, невесели „смутни”, недобри „зли, подли”*).

9.10.2. Полунаводніки (’ ’) ше пишу при другоступньовим наводзеню, за узши навод у рамикох ширшого наводу (*Вона гварела: „Чежко мож найсц такого ’доброгo’ человека”*).

9.11. Знак питання

9.11.1. Знак питання ще пише:

- а) на концу опитного виреченя (*Шицко сце му потолковали?*);
- б) на концу зложеного виреченя кед главне виреченє опитне (*Чом ши не зробел так як ци гварела?*);
- в) на концу часцох виреченя хтори у функції опитного виреченя (*Хто? Я? З ким?*);
- г) у заградзеню у стред текста кед наведзени податок не ясни або го треба перевіриц: *Руски Керестур ма 6.500 (?) жительствох.*

9.11.2. Знак питання ще не пише:

- а) кед главне виреченє не опитне, а опитне зависне виреченє (*Питал ше ми кадзи идзем; Сенка ше опитала хто достал награду*); зависноопитни виреченя маю лєм форму опитних виреченьох, але не и функцію;
- б) у случаю реторских питаньох, кед бешеднік ані не чека одвити, або у случаю виреченьох хтори маю лєм форму опитного виреченя, але не и інтонацію (*Кельо ноци прешли без сна!*).

9.12. Викричнік

9.12.1. Викричнік ще пише:

- а) за виреченями, групами словох и поєдинєчними словами хтори ше вигваряю зоз повисшену інтонацію (хтора настала пре возбужденє, повисшене розположенє и под.): *Яки красни дзень!; Не забудзем ци то!; Щешліво!; Огень!*;
- б) за імперативними формами у розказуюцей функції: *Охаб то!; Шедніце!; Придз вшеліяк!*;
- в) за вокативними формами у доволуюцей функції: *Брату!; Янку!; Мамо!*;
- г) же би ше означела необчекованосц або незвичайносц того цо виповедзене з виреченьом, у значеню „зачудо”, „задумайце”: *Гайзибан сцигол без запожнєня!; Прежил паданє зоз пиятого поверху!*;
- г) у заградзеню устред текста же би автор указал же и йому самому дацо чудне або невироятне: *Вона за еден рок (!) закончела два класи.*

9.12.2. Викричнік ще не пише за викричними словками и виразами кед ше вони вяжу за дальши текст. У тим случаю викричнік ще пише на концу виреченя, а за викричними словками и виразами пише ше запята (*Яй, як сом ше злєкла!; Ей, таздиньо!*).

9.12.3. Викричнік и знак питання пишу ше ведно на концу опитно-викричних виреченьох (*И наисце то думаш зробиц?!; Озда ши ей не гварел праве так?!*); звичайнейше перше написац знак питання (як виразнейши знак), та викричнік, але нет векшого препречєня ані за иншаки розпорядок знакох.

9.13. Апостроф

9.13.1. Апостроф ще пише:

- а) на месце вихабяня буквох, насампредз у поезії же би ше складало число складох у стиху (*... ту в'на младе шерцо з огньом своїм розпалює ...*);

б) на місці вихаєння числох (*То ше случело '74. року < 1974. року*);
в) на місці вихаєння слівох (*'Рано < Добре рано*)
г) у странских презвискох зоз апострофом (*О'Гара; Д'Обисон*)
г) кед треба означити же ше два букви не вигваряю як єдна фонема, або же букви *я, є, і, ю* не означую мєгке вигваряєне буквох *д, т, л, н*: (*над'звичайно, под'жемни; пред'єдло, Сут'єска, Г'юдорово*).

9.13.2. Двойни апостроф (дето) ше хаснує як знак повторюваня гевтого цо горе написане у колонально організованім тексті (''):

2017 – 7 заняти особи
2018 – ”

9.14. Гвиздочка

Гвиздочка (астериск) ше пише:

а) за словами, одн. за часцями текста, кед ше упут'ює на призначку под текстом зоз хтору ше дополнює гевто о чим ше пише у основнім тексті; кед ше на истим боку створя условия за ещи єдно упут'юванє, гвиздочка ше подвоює (*Павле любел читац Дикенса* и Сервантеса***); у случаю численшого упут'юваня хасную ше суперскрипти (оп. 9.15.1.а);

б) пред словами, одн. їх часцями, кед ше, у фахових лингвистичних текстах, сце означити же ше слова, одн. їх часци теорійно реконструую або предпоставяю (прасл. **golva* > рус. *глава*; прасл. **melko* > рус. *млеко*);

в) пред словами або за словами же би ше слова означели як застарєни, нелітературни и под., з препоручєньом же их треба замініц зоз лєпше вибраніма словами (**бузотвань; *заж; *цухац*).

9.15. Суперскрипти и субскрипти

9.15.1. Суперскрипти (експонентни, подзвигнути числа) пишу ше:

а) место гвиздочкох кед треба на вещей заводи упут'ювац на призначки под текстом (*Павле любел читац Дикенса¹ и Сервантеса²*);

в) кед у математики означую же на хтори ступєнь дзвигнуте даяке число (квадрат, куб итд.) (*4²; 7³; 3⁴*).

За суперскрипти Микола М. Кочиш хасновал термин *брух-цифри*.

9.15.2. Субскрипти (индексни, спущєни числа) пишу ше:

а) у хемійних формулох (*H₂O; CO₂; H₂SO₄*);

б) при означованю школских оддзелєньох (*V₂; VII₁; VIII₃*).

9.16. Стрелка

Стрелка (< або >) хаснує ше звичайно у значєню „походзи од” (**neslъ > несол; В. Боже < Н. Бог; Г. мн. нас < Н. мн. ми*).

У математики стрелка означує „менше” (<) и „вєкше” (>).

9.17. Знак єднакосци

Знак єднакосци ше хаснує у математики ($7 + 12 = 19$) и при толкованю значєня словох (*софия = мудросц; менаджмент = руководзєнє*).

9.18. Поинти

Поинти (•) ше хасную за преглядне начишльованє (окреме у пауер-поинт презентацийох), опрез начишльованих часцох:

У кишенкох му нашли:

- *особну карту*
- *мобилни*
- *нотєс*
- *хемийни клайбас*
- *3.000 динари*

9.19. Тилда

Знак тилда (~) у словніцким тексту заменює уводне слово одредніци же би ше не писало знова, односно же би ше не повторйовало у рамикох истей одредніци (*вивєсц - едзем зак. ~ заключєнє : извести закључак*).

10. ХАСНОВАНЄ ИТАЛИКА И РОЗМАКНУЦА

10.1. Букви писани з италиком / курзивом (зукоси букви) служба за визначованє:

а) технічних и ключних терминох хтори ше у фахово-наукових текстох зявюю на перши завод:

Гавриїл Костельник констатує же „Способ можлівосци за терзнейши час твори ше так, же ше до зложеной фурми часу прешлого вклада *би*. А тото *би* од давного аориста од *буц*”;

б) словох, символох або виразох хтори служба як илустрация у тексту, односно як приклади у фахово-наукових текстох:

... значне число модалних словох и виразох (напр. *правда* ма допусне значенє, *можсебуц* ма значене можлівосци);

в) цитатох;

г) странских словох, окреме латинских назвох (*Macaca mulatta*);

г) насловох кніжок (*Граматика бачваньско-рускей бешеди*; *Запор*; *Робинсон Крусо*) и насловох периодичних публикацийох (*Руске слово*, *МАК*, *Studia Ruthenica*); у библиографийних єдинкох зоз италиком ше пишу и число часописа и запята медзи насловом часописа и його числом:

Густавсон, С. (1983). Руски язык у Югославиї – дияхрония и синхрония. *Творчоси*, 9, 20–30.

д) филмох, ТВ емисийох и под. (*Ловар на елені*, *Титаник*; *ТВ магазин*, *Дньовнік*).

10.2. Текст хтори визначени зоз италиком не треба означовац и зоз маснима буквами (болдом) прето же ше у тим случаю роби о двойністим, непотребним визначованю. Спрам того, не **забранєне**, але *забранєне*.

10.3. Не треба визначовац слова або вирази ані зоз велькими буквами (верзалом) бо ше на тот способ витворює ефект прегласного виповеданя словох. О дзепоедних случайох визначованя зоз велькими буквами оп. 5.12.

10.4. Розмакнуце (спационованє) ше хаснує:

а) за оддзельованє словох и за оддзельованє од интерпункцийних знакох, а, пре прегляднейше читанє, лепше и елементи математичних виразох писац окреме ($a + b = c$);

б) за оддзельованє скрацених мерних єдинкох од числох на хтори ше одноша (3 м; 5 л); винїмок лем символ за ступні угла, хтори ше пише як суперскрипт числа (45°);

в) за визначованє (*Л и т е р а т у р а*).

10.5. О писаню словох ведно и окреме оп. поглаве 6.

11. ПРИСПОДОБЕНЕ ПИСАНЄ

У рускей лексике мож видзелиц даскельо пасма странских позичкох. У прешлосци то були углавним гунгаризми, германизми, сербизми, церковнославянизми, як и интернационализми (насампредз грекизми и латинизми), а нешка, на початку 21. вику, превладую сербизми и англицизми. З тей нагоди ше пошведеме представяню цо дошлїднейшого способа адаптованя позичкох новшого походзєня – зоз сербского языка (як языка стредку) и зоз англійского языка (як языка шветовой комуникації). Цо ше дотика адаптованя позичкох зоз других языкох хтори уж прилапени у одредзеной форми, не намира нам применїц даяке познейше преправяне.

Генерално патраци, закладаме ше же би при писаню менох и назвох зоз сербского и англійского языка реплика була фонологийно цо блїзша моделу. На тот способ мож обкеровац непотребни дублети або триплети.

11.1. Писанє менох/назвох зоз сербского языка и на сербски язык

Кед поровнаме фонемски инвентари у руским и сербским языку, основна розлика у числу фонемох:

руски язык: /a/, /e/, /i/, /o/, /u/, /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /k/, /dz/, /c/, /dž/, /č/, /d'/, /t'/, /v/, /f/, /z/, /s/, /ž/, /š/, /h/, /x/, /j/, /l/, /l'/, /m/, /n/, /n'/, /r/;

сербски язык: /a/, /e/, /i/, /o/, /u/, /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /k/, /c/, /dž/, /č/, /d'/, /t'/, /v/, /f/, /z/, /s/, /ž/, /š/, /x/, /j/, /l/, /l'/, /m/, /n/, /n'/, /r/.

У руским языку ест 32 фонеме (5 вокали и 27 консонанти), а у сербским 30 фонеме (5 вокали и 25 консонанти). Два руски фонеме /dz/ и /h/ у сербским языку маю одвитуюци алофони од /c/ и /x/. То значи же у сущности нет векши проблеми при транскрипції зоз сербского языка на руски, и обратно.

Треба визначиц же руски букви *я, е, і, ю* у еквивалентним одношеню и спрам комбинації сербского консонанта *ј* зоз вокалами *а, е, и, у* (т. є. *ј + а : я; ј + е : е; ј + и : і; ј + у : ю*) и спрам комбинаційох консонантох *ђ, ћ, љ, њ* зоз вокалами *а, е, и, у* (т. є. *ђа/ћа/ља/ња, ђе/ће/ље/ње, ји/ји/љи/њи, ју/ју/љу/њу* адаптую ше як *дя/тя/ля/ня, де/те/ле/не, ді/ті/лі/ні, дю/тю/лю/ню*) (оп. и 2.1). Наприклад: *Јадран : Ядран; Јужна Морава : Южна Морава; Бања Лука : Баня Лука; Ђурђево : Дюрдьов.*

Руске *ч /č/* ше артикулує медзи сербским *ч /č/* и *ћ /t'/. Понеже слово о дакус мегчейшим ч у руским языку (окреме при бешеднікох у Руским Керестуре), то причина же ше сербски презвиска на -ић (напр. Петровић, Марковић, Јовичић) у руским языку адаптую зоз -ич (Петрович, Маркович, Йовичич). З другого боку, руски презвиска на -ич у сербским ше языку тиж адаптую зоз -ич (напр. Павлович, Духнович, Контратович – у обидвох языкох).*

Еквивалентске одношенє существує и медзи *њ : нь, љ : љь, ћ : ть, ј : дь, џ : дж.*

Цо ше дотика транскрибованя *дз* на сербски язык лепше го транскрибовац як *дз* же би були заступени и елементи експлозивного *д* и фрикативного *з* (напр. *Брундза : Брундза*). Гу тому, *г* найлепше транскрибовац зоз *х* (напр. *Гелена : Хелена*). Дзепоедни мена у хторих у руским языку, по восточней традиції, греческе задньоподнебне *г* прешло до гарлового *г* мож транскрибовац у сербским языку зоз задньоподнебним *г* понеже у сербским языку воно провадзи гречески модел (напр. греч. *Γεωργός* дало у руским *Георгий /heorhij/, а у сербским Георгије /georgije/.*

Руска буква *щ* ше до сербского языку преноши як *шч*.

11.2. Писанє мєнох/назвох зоз англійского языку и на англійски язык

Уж при поровнованю фонемских инвентарох у руским и англійским языку обачуєме вельку розлику:

руски язык: /a/, /e/, /i/, /o/, /u/, /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /k/, /dz/, /c/, /dž/, /č/, /dʹ/, /tʹ/, /v/, /f/, /z/, /s/, /ž/, /š/, /h/, /x/, /j/, /l/, /lʹ/, /m/, /n/, /nʹ/, /r/;

англійски язык: /i:/, /i/, /e/, /æ/, /ʌ/, /ɑ:/, /o/, /o:/, /u/, /u:/, /ə:/, /ə/, /ei/, /ai/, /oi/, /əu/, /au/, /uə/, /iə/, /eə/; /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/, /č/, /dž/, /f/, /v/, /θ/, /ð/, /s/, /z/, /š/, /ž/, /h/, /m/, /n/, /ŋ/, /l/, /r/, /j/, /w/.

У англійским языку єст 44 фонєми, цо значи 12 фонєми вєцєй як у руским. Попри тим, англійски язык ма 20 фонєми хторих нєт у руским языку, а руски язык ма 7 фонєми хторих нєт у англійским языку.

Пообщєно патраци, вєкшину од 12 англійских кратких и длугоких вокалох мож звєсц на 5 руски – англ. /i:/ и /i/ на рус. /i/, англ. /o/ и /o:/ на рус. /o/, англ. /u/ и /u:/ на рус. /u/, англ. /ʌ/ и /ɑ:/ на рус. /a/, англ. /e/ на рус. /e/. Найвєкши проблем за адаптованє представяю вокали /æ/, /ə:/ и /ə/. Вокал /æ/ ше вигваря мєдзи вокалами /a/ и /e/, алє блїжєй при мєсцє артикулованя /e/, а такв. шва вокали, /ə:/ и /ə/, у руским языку сущєствую лєм як гласи (хтори здабу на кратшє або длугшє загакованє) а нє и як фонєми. У тих случайох предкладамє жє би шє адаптация кончєла з помєцу жридлового писаня. Конкрєтно вокал /æ/ – або /e/, спрам вигваряня (*бєнд* /bend/ < band /bænd/; *гєг* /geg/ < gag /gæg/), або /a/, спрам писаня (*скалп* /skalp/ < scalp /skælp/; *клан* /klan/ < clan /klæn/); шва вокали – на основи вигваряня, зоз /e/, кєд шє у оригиналним словє нє зявює буквє *r* (*джєнтлмєн* /džentlmen/ < gentleman /džentlmən/; *гєпєнинг* /hєpєning/ < happening /hæpəniŋ/), або, кєд шє за шва вокалами у оригиналним словє зявює буквє *r*, на основи писаня, зоз вокалами /a/, /e/, /i/, /o/, /u/ и консонантом /r/ (*трактор* /traktor/ < tractor /træktə/; *долар* /dolar/ < dollar /dɔlə/; *сурфинг* /surfing/ < surfing /sə:fɪŋ/).

У руским языку нєт дифтонги. Вони шє прєбєраю як два вокали (напр. англ. /au/ як рус. /a/ и /u/), або, при дифтонгох /ei/, /ai/, /oi/, як одрєдзєни вокал и консонант /j/.

При адаптованю англійских консонантох єст мєнши проблемє. Консонанти /p/, /t/, /k/ у англійским языку маю аспирацию, а адаптую шє бєз нєй, зоз /p/, /t/, /k/. Консонанти /č/ и /dž/ у англійским языку палаталнєйши, а у руским языку алвєоларнєйши, алє шє адаптую зоз /č/ и /dž/. Консонанти /b/, /d/, /g/, /f/, /v/, /s/, /z/, /š/, /ž/, /h/, /m/, /n/, /l/, /r/ и /j/ маю єквивалєнтни парє у руским языку. Консонанти /θ/, /ð/, /w/ и /ŋ/ предкладамє транскрибовац зоз /t/, /d/, /v/ и /ng/.

Цо шє дотика транскрибованя харакєристичних руских фонємох на англійски язык предкладамє шлїдуєщи єквивалєнтни одношєня: /dz/ > dz, /c/ > ts, /x/ > kh, /dʹ/ > d, /tʹ/ > t, /lʹ/ > l, /nʹ/ > n.

Ѓу тому, лєпшє би було рускє /j/ до англійского тексту нє прєбєрац зоз буквє *j*, алє зоз буквє у жє би шє читала /j/, а нє /dž/.

12. ДЗЕЛЕНЄ СЛОВОХ НА КОНЦУ ШОРИКА

12.1. Кед не мож цале слово написац (або видруковац, бо би, у противним, други слова були пребарз розмакнути) у шорику у хторим є започате, воно ше претаргує, а друга його часц ше преноши до шлїдующего шорика. За остатню букву у шорику, на месце претаргованя, кладзе ше смужка (оп. и 9.б.1.д). При преношеню часцох словох до другого шорика треба водзиц рахунка и о граніци складох и о морфологийней граніци.

12.2. Ношитель складу вше вокал (*а, е, и, о, у*), як найбаржей дзвонка фонема. У слове єст тельо склади кельо єст вокали (три вокали и три склади у *ро-бо-та*, штири вокали и штири склади у *на-се-ле-не*). Вокал и сам може твориц склад (*о-рац, на-о-ко-ло*).

Консонант медзи двома вокалами ше вяже за шлїдуючи вокал (*ва-рош, го-род*). Кед за вокалом шлїдзи група консонантох, а перши у ней сонант (*л, ль, н, нь, р, й, м*), сонант ше вяже за предходзаци, а консонанти за нїм за шлїдуючи вокал (*бан-ка, жим-ски*). Кед у групи консонантох за вокалом перши шумови консонант (*б, п, д, т, г, к, дз, ц, дж, ч, дь, ть, в, ф, з, с, ж, ш, г, х*), цала консонантска група ше вяже за шлїдуючи вокал (*ла-бда, ба-ви-ско*).

12.3. З оглядом на то же при дзепоедних словох препознаваме морфологийну граніцу, насампредз кед слово о префиксох, препоручливе препознатливи часци зложеного слова затримац у цале, и попри тим же таке преношенє не вше дава исти резултат як при запровадзованю граніци складу (*ви-руциц, од-тилїц, най-яснейши, звонка-наставни*).

При конструкторох хтори ше пишу зоз смужку медзи состоянима часцями (*авто-камп, видео-проектор, мини-мода*; оп. 6.1.2) треба ше намагац же би ше за преношенє до нового шорика дзелели на месце дзе смужка. У тим случаю пишу ше два смужки – една на концу шорика, т. є. на концу першей часци конструкта, а друга на початку нового шорика, т. є. на початку другой часци конструкта (*авто- / -камп, видео- / -проектор, мини- / -мода*).

12.4. Попри правилох хтори зме наведли висше, єст ещи даскельо основни:

а) понеже смужка забера место єдней букви, не треба єдну букву преношиц до шлїдующего шорика (не: *видзе-л, студи-о*);

б) роззелени часци словох муша мац найменей по єден склад, цо источасово значи же ше єдноскладово слова не роззелюю до двох шорикох без огляду кельо букви маю (лем: *дом, стол, хвост, власц, страц*);

в) не дзелїц двойни букви (*дз, дж, ть, дь, ль, нь*) зоз значеньом єдней фонемі (не: *вид-зиц, над-жобнуц, пол-ьох*).

Слово о Правопису руского языка

Роботу на нормованю и преучованю руского языка розпочал Гавриїл Костельник зоз обявйованьом першей граматики руского языка (1923) а предлужел Гавриїл Г. Надь хтори бул єдини руски лингвист у перших двох децениях по Другей шветовой войны. Надьово лингвистични статї публіковани у двох кнїжках (1983; 1988). За його роботу „З нашого правопису” публіковану 1950. року, у хторей анализовани питаня писаня префиксах у зложених словах, суфиксах у виведзених словах, а тиж и у припадках, Александер Д. Дуличенко пише „През вецей як дваець роки тота статя служела як єдини компас при ришованю зложених питаньох руского правопису. Основни принципи тей роботи Г. Надя ше одражели у першим правопису” (2009: 199).

Микола М. Кочиш зоз своїм над`звичайним талантом чежел кодификовац шицко цо остало недоповедзене и, ведно з нормами хтори створени дзекуючи Костельникови, формовац нормативну систему за школски потреби, а познейше их преширити и на други сфери у хторих ше литературни язык хаснує. Так од 1965. по 1968. рок публіковани три його граматики под єдну назву *Мацерински язык*, у котрих не бул лем школски материал, але ришовани и важни нормативни питаня (Сегеди, 2007: 250). Окреме значне же, попри другей граматики руского языка (1974), Кочиш публіковал и перши правопис руского языка (1971). У вязи зоз Кочишовим *Правописом руского языка* Александер Д. Дуличенко констатовал же ше “морфологийни принцип, котри остава главни, дополнює з другима орфографийними принципами. Єден з нїх то и фонетични” (2009: 197). Сам автор у Уводним слове висловел жаданє же би *Правопис* послужел „и як основа за пририхтованє подполнейшого виданя” (Кочиш, 1971: 4). Штири роки познейше, спатраючи недошлїдносци у нашим языку, Микола Скубан пише: „Перше виданє *Правопису* би требало служиц як ‘пробни камень’: цо ше у пракси прилапи тото останє, а цо ше не прилапи – до другого виданя не войдзе” (1975: 30). До другого виданя, нажаль, не пришло, а руска национална заєднїца, и попри намаганьох, не змогла моци витвориц нови правопис. Зоз *Правописом руского языка* Миколи Кочиша служели зме ше вецей як штири и пол децениї. Генерално патраци, *Правопис* мал значну улогу у стабилизацию правописней норми, але пременки хтори ше случовали и случую у языку и у дружтву вообщє вимагаю пременки и у правопису.

И у новим правопису морфологийни и фонетични принцип ше медзисобно дополнюю. Так ше напр. виєдначованє консонантох по дзвонкосци, по мєгкосци, по способе и месце творєня не одражую на писанє, а палатализация, йотованє и редукованє консонантских групох ше одражую на писанє.

У *Правопису руского языка* намагали зме ше одредзени неясносци лепше потолковац, унесц як нове тото цо пракса принесла и додац тото цо, по нашим думаню, хибело. Прето детальнейше потолковани гласово пременки, писанє велькей и малей букви, писанє словах ведно и окреме, писанє дієсловних законченьох и др. Пре сучасну праксу преширени часци о гласох на фонєми и акцент, о скрацєньох – на акроними, о интерпункції – на даскельо при Кочишови необробени интерпункційни знаки (угласти заградзєня, полунаводнїки, поинти) и др. Додати поглавя о хаснованю италики и болд фонтох (уключуюци и розмакнуца), о приспособеним писаню менох/назвах зоз сербского и англійского языка, и обратно, и о дзелєню словах на концу шора.

Правопис руского языка 2019. року у сущносци представя финални резултат другей фази систематичней правописней діялносци. Правописна діялносц першей фази почала

зоз представяньом правописней проблематики руского языка на медзинародних и домашніх науково-фахових сходах и опубликованьом роботах з них у даскеліх часописах и зборніках на руским (Фейса, 2012; 2015; 2016), сербским (Фейса, 2017б) и англійским языку (Fejza, 2013; 2017а), а закончала ше зоз обявйованьом *Правописного словніка руского языка* (Фейса, 2017ц).

Тот правопис наменени ширшей образованей публики, односно ширшей культурней явности. Базовани є насампредз на сучасних наукових спознаньох у русинистици, окреме на *Граматики руского языка* Юліяна Рамача (2002) и *Руско-сербским словніку* (Рамач и др., 2010), як и на шестей редакції АПА стандардох (АРА, 2010; Suzić, 2012). До *Правопису* убудовани и становиска Гелени Медеши зоз ей сету од пейцох кнїжкох (2008; 2012; 2013; 2014; 2017). Зоз Медешову автор ма опубликовану и єдну заєдніцку наукову роботу о правописних проблемах у руским языку (Фейса – Медеши, 2007). Гу тому, консултовани и даскельо правописи сербского языка (Пешикан и др., 1995; 2010; Дешић, 2002). Же би ше посцигла ясноц и преглядноц, правописна материя виложена у дванац заокружених целосцох. Таки розпорядок правописней матерії, предпоставяме, ведно зоз накрижним упутйованьом, оможлїви легчейше похопйованє правописних правилох. Тому би мали допринєсц и числени приклади хтори сучасни и блїзки нешкайшому хасновательови. Приклади творя найчастейши и найхарактеристичнейши слова, граматични форми и конструкторції.

У руским языку, як и у других, егзистую дублети хтори у *Правопису* звездени на найменшу миру. Вони нормативно не оспорени, т. є. ані єден дублет не третирани як маргинални або погришни. Медзи дублетами кладзена зукоса смужка, а позиціонованє слова опрез або за зукосу смужку не подроумює векшу або меншу значноц. Двояки форми у генитиве и локативе зме прилапели як одраженє язичней реалности при чим зме у сущности не одступйовали од Кочишового приступу. За розлику од Кочиша, прилапели зме такв. коцуризми, под условийом же их потвердзує Карпатски ареал, маюци на розуме же синоними можу обезпечиц и дополнюци ниянси у виражованю.

Наздаваме ше же ше нам поспишло дойсц до унапредзеной и осучасненой правописней норми, же зме идентификовали деталї у хторих норма остала недоповедзена або пришла до зраженя зоз системну логику и язичним чувством, як и же зме правила формуловали на способ же би були прилаплїви на цалим руским язичним просторе.

Литература

- American Psychological Association (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association*, sixth edition. Washington, DC: Author.
- Дешић, М. (2002). *Правопис српског језика*. Земун: Нијанса.
- Дуличенко, А. Д. (2009). *Jugoslavo Ruthenica II, Роботи з рускеј филологији и историји*, Нови Сад: Филозофски факултет и Руске слово.
- Фейса, М. (1992). Три жридли проблемох у нормовану руского језика. *Шветлосци*, 2–6, 150–160.
- Фейса, М. и Медеши Г. (2007). Правописни проблеми руского језика у Войводини. У: А. Plišková (zost.), *Jazyková kultúra a jazyková norma v rusínskom jazyku*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Ústav regionálnih a národnostných štúdií, 59–65.
- Фейса, М. (2012). Стан и тенденцији унапредзованя норми руского језика. *Studia Slavica XVI*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 161–173.
- Feisa, M. P. (2013). Development of the Ruthenian Language and its Orthography Standards in Serbia. *American Journal of Linguistics*, 2 (1), 1–7.
- Фейса, М. (2015). Лингвистични проблеми јужнорусинскеј варијанти русинског језика. У: А. Plišková (zost.), *Русиньскый літературный језык на Словакији 20 років кодифікації / Rusínsky spisovný jazyk na Slovensku 20. výročie kodifikácie / The Rusyn Literary Language In Slovakia 20th Anniversary of Its Codification: 4. Конгрес русинског језика*. Пряшів: Пряшівска універзита в Пряшові – Інштитут русиньског језыка і културы, 98–114.
- Фейса, М. (2016). Гу новому правопису руского језика войволянских Руснацох. У: К. Копорова (ред.), *Динамічны процеси в сучасній славистици*. Пряшів: Пряшівска універзита в Пряшові – Устав русинског језыка а културы, 40–57.
- Fejsa, M. (2017a). The Improvement of the Orthographic Rules in the Bachka-Srem Rusin Language. *Наукови часопис Русин*, 4 (50), 165–178.
- Фейса, М. (2017б). Осавремењавање русинског правописа. *Примењена лингвистика*, 18, 29–42.
- Фейса, М. (2017ц). *Правописни словник руского језика*. Нови Сад: Филозофски факултет – Одзелене за русинистику. <<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2017/978-86-6065-419-1>>.
- Костельник, Г. (1923). *Граматика бачваньско-рускеј бешеди*. Сримски Карловци: РНПД.
- Кочиш, М. М. (1971). *Правопис руского језика*. Нови Сад: Покраїнски завод за издаване учебнікох.
- Кочиш, М. М. (1977). *Граматика руского језика: Фонетика – морфологија – лексика I*. Нови Сад: Покраїнски завод за издаване учебнікох.
- Медеши, Г. (2008). *Језик наш насуцини*. Нови Сад: Дружтво за руски језик, литературу и културу.
- Медеши, Г. (2012). *З червеним подцагнуते*. Нови Сад: Дружтво за руски језик, литературу и културу.
- Медеши, Г. (2013). *З червеним прецагнуते*. Нови Сад: Дружтво за руски језик, литературу и културу.
- Медеши, Г. (2014). *З червеним виправене*. Нови Сад: Дружтво за руски језик, литературу и културу.

- Медеша, Г. (2017). *З червеним дописане*. Нови Сад: Друштво за руски јазик, литературу и културу.
- Надъ, Г. Г. (1983). *Лингвистични статі и розправи*. Нови Сад: Руске слово.
- Надъ, Г. Г. (1988). *Прилоги до историі руского јазика*, Нови Сад: Руске слово.
- Пешикан, М., Јерковић, Ј. и Пижурца, М. (1995). *Правопис српскога језика*. Нови Сад и Београд: Матица српска и Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пешикан, М., Јерковић, Ј. и Пижурца, М. (2010). *Правопис српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Рамач, Јо. (2002). *Грамматика руского јазика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Рамач, Јо., Тимко-Дітко, О., Медеша, Г. и Фейса, М. (2010). *Руско-сербски словник / Русинско-српски речник*. Нови Сад: Универзитет у Новим Садзе – Филозофски факултет – Катедра за руски јазик и литературу и Завод за културу войвођанских Руснацох.
- Сегеди, К. (2006). Русинисти-лингвисти. У: М. Фейса (ред.), *Русини / Руснаци / Ruthenians (1745-2005) I*. Нови Сад: Филозофски факултет – Одсек за русинистику, ИК Прометеј и КПД ДОК, 248–252.
- Скубан, М. (1975). Недошлїдносци у нашим јазиком (Цо шицко остало неришене зоз Правописом и Словником). *Творчосц, I*, 28–34.
- Suzić, N. (2012). *Pravila pisanja naučnog rada: APA i drugi standardi*. Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron.

Правопис руского јазика настал јак продукт пројектох 187002 (*Јазики и култури у часу и простору*) и 187017 (*Дискурси менишинских јазикох, литературох и културох у југоисточној и средњој Европи*), хтори финансиуе Министерство просвити, науки и технологийного розвоју Републики Србиї.

Правопис русинског језика је настао као резултат пројеката 187002 (*Језици и културе у времену и простору*) и 187017 (*Дискурси мањинских језика, књижевности и култура у југоисточној и средњој Европи*), које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.